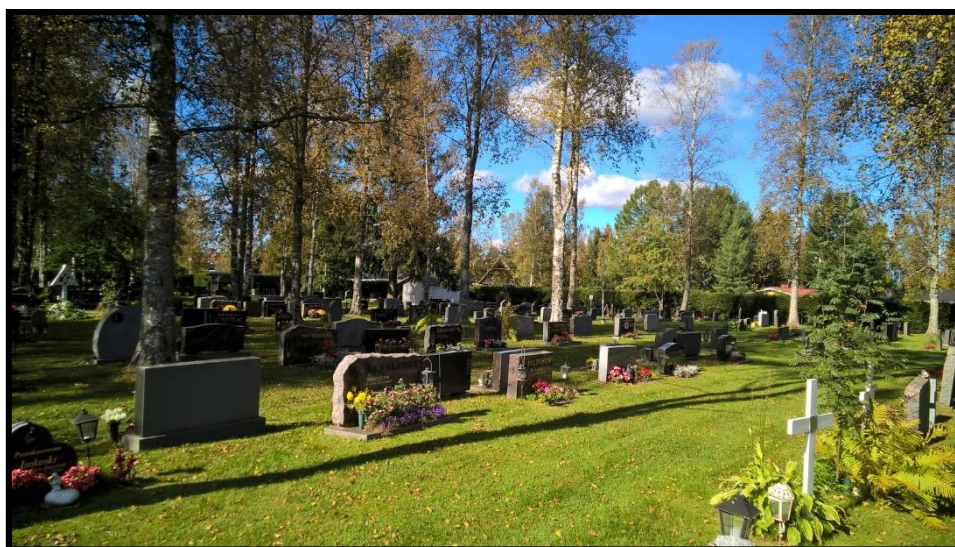

YLIVIESKAN SEURAKUNNAN

YMPÄRISTÖOHJELMA 2020-2024

Sisällysluettelo

---

1 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI	8
2 YMPÄRISTÖDIPLOMIN TEOLOGIAA	8
3 YMPÄRISTÖDIPLOMIN HAKUPROSESSI JA JÄRJESTELMÄN LAADINTA	9
3.1 Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä	9
3.2 Sisäinen ympäristökatselmus	9
3.3 Ympäristöohjelma	9
3.4 Seuranta	9
3.5 Johdon sitoutuminen	10
3.6 Ympäristövastaavan ja -työryhmän nimittäminen	10
3.7 Henkilöstön koulutus	10
3.8 Pisteet ja tarkistustaulukko	10
3.9 Auditointi	10
3.10 Diplomin uusiminen	11
3.11 Tehtäväalueiden ympäristövastaavat	11
3.12 Lisäkoulutus	11
3.13 Viestintä	12
3.14 Oma väliauditointi	12
3.15 Muut toimenpiteet	12
3.16 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	13
3.17 Tavoitteet vuosille 2020-2024	14
4 TOIMINTA JA TALOUS	15
4.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma	15
4.2 Hankinnat	15
4.3 Vastuullinen sijoittaminen	16
4.4 Hiililaskuri	16
4.5 Vastuulliset sijoitusrahastot	16
4.6 Lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan myönnettyjen varojen osuus verotuloista	16
4.7 Ympäristömerkityt tuotteet	16
4.8 Ympäristöindikaattorit	17
4.9 Hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelma ja kompensointi	17
4.10 Muut toimenpiteet	17
4.11 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	18
4.12 Tavoitteet vuosille 2020-2024	19
5 YMPÄRISTÖKASVATUS	20

5.1 Ympäristökasvatussuunnitelma	20
5.2 Ympäristöasiat sisältyvät seurakunnan jumalanpalveluselämään	20
5.3 Ympäristökasvatus eri työmuodoissa	20
5.4 Ympäristöaiheiset erityisjumalanpalvelukset.....	24
5.5 Erityiset ympäristötapahtumat	25
5.6 Hiljaisuudelle rauhoitetut paikat.....	25
5.7 Verkostoyhteistyö ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen.....	25
5.8 Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmät.....	26
5.9 Muut toimenpiteet	26
5.10 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	26
5.11 Tavoitteet vuosille 2020-2024	27
6 JÄTEHUOLTO	29
6.1 Jätehuoltoselvitys	29
6.2 Jätehuoltosuunnitelma	29
6.3 Hyötyjätteiden keräys.....	29
6.4 Vaaralliset jätteet ja vastuuhenkilön nimeäminen.....	30
6.5 Bio- ja puutarhajätteen käsittely.....	30
6.6 Kaatopaikkajätteen määrän seuranta.....	30
6.7 Hautakynttilät ja kukkalaitteet	31
6.8 Hyötyjätteiden vapaaehtoinen keräys	31
6.9 Kertakäyttötuotteiden vähentäminen	32
6.10 Kaatopaikkajätteen väheneminen	32
6.11 Kompostointi.....	33
6.12 Hyötyjättepisteet hautausmaalla	33
6.13 Muut toimenpiteet	33
6.14 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	35
6.15 Tavoitteet vuosille 2020-2024	36
7 SIIVOUS.....	37
7.1 Ympäristöselvitys.....	37
7.2 Hankintojen ympäristökriteerit.....	38
7.3 Henkilökunnan koulutus.....	38
7.4 Haitallisista aineista luopuminen	38
7.5 Vaihtoehtoiset tuotteet.....	38
7.6 Muut toimenpiteet	39
7.7 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	39

7.8	Tavoitteet vuosille 2020-2024	40
8	ENERGIA JA RAKENTAMINEN	41
8.1	Rakentamista ohjaava lainsäädäntö	41
8.2	Kulttuuriperinnön suojelu	41
8.3	Uudis- ja korjausrakentamisen ympäristökriteerit	42
8.4	Energian ja vedenkulutuksen seuranta	42
8.5	Energiakatselmus	42
8.6	Energiavastuuhenkilö	43
8.7	Neuvonta ja opastus	43
8.8	Ekologinen rakentaminen	43
8.9	Säästötavoitteiden toteutuminen	44
8.10	Uusiutuva energia	44
8.11	Ympäristömerkitty energia	44
8.12	Energiansäästöviikko	44
8.13	Tilojen käyttöasteen tehostaminen	44
8.14	Muut toimenpiteet	45
8.15	Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	45
8.16	Tavoitteet vuosille 2020-2024	46
9	RUOKA JA KEITTIÖT	47
9.1	Ympäristöselvitys	47
9.2	Ympäristömerkityt tuotteet	47
9.3	Reilun kaupan tuotteet	47
9.4	Ravintosuositukset	47
9.5	Lähituotteet	48
9.6	Luomutuotteet	48
9.7	Kasvisruoka	48
9.8	Reilun kaupan pisteet	48
9.9	Ympäristöpassi	49
9.10	Muut toimenpiteet	49
9.11	Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	49
9.12	Tavoitteet vuosille 2020–2024	50
10	TOIMISTOT	51
10.1	Ympäristöselvitys	51
10.2	Energiansäästö	51
10.3	Toimiston hankinnat	51
10.4	Uusiopaperi ja muut uusiotuotteet	51

10.5 Paperin kulutuksen vähentäminen	52
10.6 Green Office	52
10.7 Muut toimenpiteet	52
10.8 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	53
10.9 Tavoitteet vuosille 2020-2024	54
11 HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET	55
11.1 Ympäristöselvitys	55
11.2 Hoito-ohjeet ja koulutus	55
11.3 Perennahoito	56
11.4 Hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi	56
11.5 Luonnonmukaisen hoidon alueet	56
11.6 Perennat ja muut istutukset	57
11.7 Haitallisista torjunta-aineista luopuminen	57
11.8 Kasteluveden vähentäminen	57
11.9 Vähäpäästöiset työkoneet	58
11.10 Lajistokartoitukset	58
11.11 Muut toimenpiteet	58
11.12 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	59
11.13 Tavoitteet vuosille 2020-2024	60
12 LEIRI- JA KURSSIKESKUKSET	61
12.1 Ympäristöselvitys	61
12.2 Ympäristöohjelma	61
12.3 Jätevesien käsittely	61
12.4 Luontoarvojen suojele	62
12.5 Pesäpöntöt ja luontopolut	62
12.6 Vapaaehtoiset suojelukohteet	62
12.7 Leirikeskuksen ympäristöohjeet	62
12.8 Muut toimenpiteet	62
12.9 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	63
12.10 Tavoitteet vuosille 2020-2024	64
13 METSÄT	65
13.1 Metsälain ympäristönormien noudattaminen	65
13.2 Luonnonsuojelulain noudattaminen	66
13.3 Metsien sertifiointi	66
13.4 Osallistuva metsäsuunnittelu	66
13.5 Vastuuhenkilöiden koulutus	66

13.6 Luonnonmuistomerkin tai luonnonsuojelualueen perustaminen	66
13.7 METSO-ohjelma	67
13.8 Perintömetsä	68
13.9 Metsien ja soiden ennallistaminen	68
13.10 Kesähakkuiden lopettaminen	68
13.11 Uhanalaisten lajien inventointi	69
13.12 Erirakenteinen metsänhoito	69
13.13 Muut toimenpiteet	69
13.14 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	70
13.15 Tavoitteet vuosille 2020-2024	71
14 LIIKENNE	72
14.1 Liikenneselvitys	72
14.2 Ajoneuvojen energiankulutus ja huolto	72
14.3 Ympäristöominaisuudet hankinnoissa	72
14.4 Polttoaineen valinta	72
14.5 Taloudellisen ajotavan koulutus	72
14.6 Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset	73
14.7 Kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen edistäminen	73
14.8 Toimintojen logistiikan kehittäminen	73
14.9 Vähäpäästöiset kulkuneuvot	74
14.10 Muut toimenpiteet	74
14.11 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019	74
14.12 Tavoitteet kaudelle 2020-2024	75
LÄHTEET	76

LIITTEET:

Liite 1. Tarkistustaulukko 2020, Ylivieskan seurakunta

Liite 2. Jätehuoltosuunnitelma 2020

Liite 3. Ylivieskan seurakunnan ympäristökasvatussuunnitelma

Liite 4. Törmälän leirikeskuksen ympäristöohjeet

Liite 5. Veden kulutus vuosina 2015-2019

Liite 7. Sähkön kulutus vuosina 2015-2019

Liite 8. Kaukolämmön kulutus vuosina 2015-2019

(Jättemäärien seurantatiedot vuosilta 2015-2019 on kirjattu ympäristöohjelman kohtaan 6.6)

LUKIJALLE

Ylivieskan seurakunnan ympäristöohjelma noudattaa Kirkon ympäristödiplomin käsikirjan 2012 rakennetta ja on laadittu diplomin uusintahakua varten. Seurakunnan henkilöstö on ollut mukana päivittämässä ympäristöohjelman työalaansa koskevia asioita. Erityiskiitoksen ansaitsee ympäristötyöryhmä, joka on käynyt hedelmällistä keskustelua seurakunnan ympäristötyöstä, sekä osallistunut aktiivisesti ympäristökatselmuksen toteuttamiseen.

Ympäristöohjelman avulla seurakunta tunnistaa toimintojensa ympäristövaikutukset ja paneutuu ympäristöasioiden hoitoon. Ylivieskan seurakunta, niin työntekijät kuin luottamushenkilötkin, sitoutuvat tämän tavoitteellisen ympäristöohjelman käytännön toteutukseen. Samalla edistetään myös seurakuntalaisten ympäristötietoutta ja ympäristömyönteistä käyttäytymistä.

Anu Ainasoja,
maisema- ja ympäristöasiantuntija,
ProAgria Keski-Pohjanmaa /MKN

Ylivieskassa 3.9.2020

1 KIRKON YMPÄRISTÖDIPLOMI

Kirkon ympäristödiplomi on vapaaehtoinen ympäristöjärjestelmä, jonka avulla seurakunta voi jatkuvasti parantaa ympäristöasioiden hoitoa ja tehostaa toimintaansa. Järjestelmä mukailee kansainvälisten ympäristöjärjestelmien (ISO 14 001 ja EMAS) rakennetta, mutta sen vaatimukset on sovellettu seurakuntien olosuhteisiin. Saadakseen ympäristödiplomin seurakunnan on täytettävä Kirkon ympäristödiplomin käsikirjassa määritellyt minimikriteerit. Lisäksi seurakunnan on kerättävä vähintään 100 vapaavalintaista pistettä, joista annetaan esimerkkejä käsikirjassa.

Ympäristödiplomiseurakunnassa:

- päättävät elimet sitoutuvat ympäristötyöhön
- tunnetaan oman toiminnan ympäristövaikutukset
- määritetään selkeät vastuut ja valtuudet
- asetetaan tavoitteeksi ympäristön tilan jatkuva parantaminen
- toimintaa valvotaan luotettavasti
- varaudutaan riskeihin

2 YMPÄRISTÖDIPLOMIN TEOLOGIAA

Ympäristöongelmat eivät ole vain teknisiä kysymyksiä, vaan ne kuvaavat myös ihmisen suhdetta Jumalaan ja luomakuntaan. Ympäristöongelmien taustalla voidaan katsoa olevan ihmisen moraalisia ja hengellisiä häiriötiloja. Kirkon ympäristödiplomin hengelliset lähtökohdat ovat **kiitollisuus, kunnioitus ja kohtuus**. Ympäristödiplomin teologiasta kerrotaan tarkemmin Kirkon ympäristödiplomin käsikirjassa 2012 sivuilla 14-16.

3 YMPÄRISTÖDIPLOMIN HAKUPROSESSI JA JÄRJESTELMÄN LAADINTA

Minimi	Pisteet
3.1 Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä	3.11 Tehtäväalueiden ympäristövastaavat, 1-5 pistettä
3.2 Sisäinen ympäristökatselmus	3.12 Lisäkoulutus, 1-5 pistettä
3.3 Ympäristöohjelma	3.13 Viestintä, 1-5 pistettä
3.4 Seuranta	3.14 Oma väliauditointi, 2-10 pistettä
3.5 Johdon sitoutuminen	3.15 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä
3.6 Ympäristövastaavan ja –työryhmän nimeäminen	
3.7 Henkilöstön koulutus	
3.8 Pisteet ja tarkistustaulukko	
3.9 Auditointi	
3.10 Diplomin uusiminen	

MINIMI:

3.1 Ympäristödiplomia valmisteleva työryhmä

Ylivieskan seurakunnan ympäristövastaavana ja ympäristötyöryhmän puheenjohtajana toimii johtava seurakuntamestari Hannu Jussi-Pekka. Työryhmässä on mukana jokaisen työalan edustus, sekä luottamushenkilö (kts. taulukko **3.11**). Työalojen edustajat toimivat myös omien työalojensa ympäristövastaavina.

3.2 Sisäinen ympäristökatselmus

Edellinen ympäristökatselmus tehtiin Ylivieskan seurakunnassa vuonna 2014. Nyt käytiin läpi seurakunnan työalojen ympäristöasioiden tilanne ja edellisessä ympäristöohjelmassa (2015-2019) asetettujen tavoitteiden toteutuminen. Työtä koordinoi syksystä 2019 lähtien Anu Ainasoja (ProAgria Keski-Pohjanmaa /MKN).

3.3 Ympäristöohjelma

Ympäristöohjelma päivitettiin edellisen ohjelman (2015-2019) pohjalta. Ympäristötavoitteiden toteutumista tarkasteltiin kaikilla seurakunnan työaloilla. Tulevalle diplomikaudelle asetettiin uudet tavoitteet toteuttamisaikatauluineen ja vastuuhenkilöineen. Samalla poistettiin ne aiemmat tavoitteet, jotka ovat osoittautuneet toteuttamiskelvottomiksi.

3.4 Seuranta

Ympäristötavoitteiden toteutumisesta vastaa seurakunnan ympäristövastaava yhdessä eri työalojen ympäristövastaavien kanssa. Ympäristötyöryhmä kokoontuu seurantapalaveriin vähintään kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä, ympäristötoiminnan jatkuvuuden varmistamiseksi.

Ympäristöasioiden kirjaaminen toimintasuunnitelmiin ja -kertomuksiin tulee siten ajankohtaisesti varmistettua. Lisäksi diplomikauden puolivälissä järjestetään väliauditointi (kts. **3.14**)

3.5 Johdon sitoutuminen

Ympäristöjärjestelmän periaatteisiin kuuluu, että niin yhteisön johto kuin työntekijätkin sitoutuvat ympäristötavoitteisiin. Kirkkoneuvosto päätti ympäristödiplomin uusimisesta kokouksessaan 3.4.2019 ja sitoutuu ympäristötavoitteisiin hyväksyessään päivitetyn ympäristöohjelman. Hyväksynnän jälkeen se lähetetään tiedoksi kirkkovaltuustolle ja johtokunnille. Kirkkovaltuusto sitoutuu tavoitteisiin hyväksyessään talousarvioon ympäristöasioita koskevat määrärahat ja voi arvioida ympäristötavoitteiden toteutumista käsitellessään toimintasuunnitelmia ja -kertomuksia.

3.6 Ympäristövastaavan ja -työryhmän nimittäminen

Kirkkoneuvosto nimitti seurakunnan ympäristövastaavaksi johtavan seurakuntamestarin Hannu Jussi-Pekan 1.3.2013 alkaen. Muut ympäristötyöryhmän jäsenet on lueteltu kohdassa **3.11**.

3.7 Henkilöstön koulutus

Ympäristödiplomin edellytyksenä on, että työntekijät tuntevat oman toimintansa ympäristövaikutukset ja pyrkivät minimoimaan ympäristöhaittoja. Tämän toteuttamiseksi henkilöstölle annetaan tarpeelliset tiedot ja valmiudet. Seurakunnan ympäristöasiat sisällytetään myös henkilöstön perehdytykseen (esim. perehdytyskansio, uusien työntekijöiden koolle kutsu).

Seurakunnan ympäristövastaava, sekä työalojen ympäristövastaavat huolehtivat, että työntekijät tuntevat ympäristöjärjestelmän ja sen periaatteet, sekä tunnistavat oman toimintansa keskeiset ympäristövaikutukset ja toimintaa koskevat ympäristösäädökset. Tiedotus ympäristöasioista tapahtuu seurakunnan tavanomaisen tiedotuksen tapaan esimerkiksi henkilöstökokouksissa, sähköpostilla, seurakunnan kotisivulla, sosiaalisessa mediassa ja paikallislehdistössä.

Seurakunnan ympäristövastaavat osallistuvat tarjolla oleviin ympäristöalan koulutuksiin. Lisäksi suositellaan osallistumista valtakunnallisiin ja hiippakunnallisiin neuvottelupäiviin, rovastikunnan tarjoamaan ympäristökoulutukseen, sekä lähiseurakuntien ympäristövastaavien kokoontumisiin. Ympäristövastaava tiedottaa koulutuksista koko henkilökunnalle.

3.8 Pisteet ja tarkistustaulukko

Päivitetyn ympäristöohjelman pisteet perusteluineen on merkitty Tarkistustaulukkaan (**liite 1**).

3.9 Auditointi

Ympäristöohjelma viedään kirkkoneuvostolle hyväksyttäväksi, jonka jälkeen seurakunta pyytää ympäristöjärjestelmän auditointia hiippakunnan tuomiokapitulilta. Kirkon ympäristödiplomin myöntämisestä päättää kirkkohallitus.

3.10 Diplomin uusiminen

Edellinen ympäristödiplomi myönnettiin Ylivieskan seurakunnalle vuosiksi 2015-2019. Sen uusinta aloitettiin vuoden 2019 aikana. Nyt haettavan ympäristödiplomin uusinta käynnistetään hyvissä ajoin viimeistään vuoden 2024 aikana.

PISTEET:

3.11 Tehtävälueiden ympäristövastaavat

Nimi	Tehtävä	Vastuualue
Hannu Jussi-Pekka	Johtava seurakuntamestari	Seurakunnan ympäristövastaava, ympäristötyöryhmän puheenjohtaja. Vastaava: Jätehuolto ja vaaralliset aineet. Energia ja rakentaminen, hautausmaat ja hautaustoimi, viheralueet.
Satu Similä (Marjaana Juola)	Johtava diakoniatyöntekijä (diakoniatyöntekijä)	Diakoniatyö
Marjo Jokitalo (Juha Niemelä)	Nuorisotyöntekijä	Varhaisnuoriso- ja nuorisotyö, rippikoulu.
Heidi Vuolteenaho (Taina Rissanen)	Lastenohjaaja	Lapsityö
Aila Kotka (Liisa Ala-Häivälä)	Ravitsemistyöntekijä	Ruoka ja keittiöt, siivous, leiri- ja kurssikeskukset.
Antti Sakko (Janne Isomaa)	Seurakuntamestari (kappalainen)	Merijärven kappeliseurakunta. Vastaava: Jätehuolto ja vaaralliset aineet.
Kaisa Toivoniemi (Eija Nivala)	Talousjohtaja (kirkkoherra)	Toiminta, talous, toimistot, metsät, liikenne. Energiavastaava.
Veli-Matti Linnanmäki	Seurakuntapastori	Kirkkoherranvirasto, papisto, kanttorit.
Mari Rättyä	Luottamushenkilö	Luottamushenkilöt

3.12 Lisäkoulutus

Ympäristövastaava Hannu Jussi-Pekka ja luottamushenkilö Jukka Hautala osallistuivat Oulun ja Kuopion hiippakunnan yhteiseen ympäristöpäivään Rokualla keväällä 2018. Lisäksi ympäristövastaava on osallistunut Kirkon ympäristödiplomin neuvottelupäiville Räfsö:ssä syyskuussa 2017, Kirkon ympäristöpäiville syyskuussa 2018 sekä käynyt Kirkon ympäristödiplomin auditoijakoulutuksen maaliskuussa 2019.

4 lastenohjaajaa osallistui ”Luonto seurakunnan toimintaympäristönä” -koulutukseen 7.-8.5.2019 Raudaskylän Kristillinen Opistolla. Uusia ideoita otettiin heti käyttöön.

Keittiön ja siivouksen työntekijät ovat suorittaneet Ympäristöpassin. Passit uusitaan alkavalla diplomikaudella ja myös kiinteistöpuoli suorittaa oman Ympäristöpassinsa.

3.13 Viestintä

Työalat huolehtivat osaltaan ympäristöasioiden tiedottamisesta ja saattavat asiat seurakunnan tiedottaja Jussi Leppälälle. Lisäksi energiavastaava ja jätevästävät huolehtivat vastuualueidensa tiedotuksesta.

Ympäristödiplomiin liittyvä tiedotus toteutetaan seurakunnan normaalien tiedotuskanavien kautta. Toiminnasta tiedotetaan paikallislehdissä (Kalajokilaakso, Keskipohjanmaa, Merijärven kuntatiedote). Seurakunnan työntekijät kirjoittavat Tapulin juurelta kolumnipalstaa maanantain Kalajokilaaksoon. Ajankohtaisia uutisia ja tapahtumia julkaistaan seurakunnan kotisivujen Ajankohtaista –palstalla, sekä Facebookissa.

Edellä mainituissa kanavissa on tiedotettu vuoden 2019 aikana tapahtuvasta ympäristödiplomin uusimisprosessista. Myös eri ympäristötapahtumista, kuten esimerkiksi Energiansäästöviikosta ja Ekopaastosta on tiedotettu. Energiansäästöviikosta on kerrottu myös kiinteistöjen ovissa ja ilmoitustauluilla. Lehtijuttu tehtiin pyhäinpäivän 2018 alla hautausmaan muovikynttilöihin liittyen. Vestialta oli hautausmaiden siivoustalkoiden yhteydessä henkilö kertomassa jätteiden lajitteluun liittyvistä asioista.

Ympäristöjärjestelmästä ja ympäristödiplomista sekä sen uusimisesta tiedotetaan myös työntekijäkokouksissa ja suunnittelupäivissä (esim. Suunnittelupäivä Raudaskylän opistolla 26.8.2020).

3.14 Oma väliauditointi

Diplomikauden puolivälissä 2017-2018 järjestettiin väliauditointi Sievin seurakunnan kanssa. Seurakuntien työalat vertaisarvioivat tuolloin diplomikauden tavoitteiden toteutumista. Väliauditoinnin havainnot kirjattiin. Myös tulevalla diplomikaudella järjestetään väliauditointi. Se toteutetaan seurakunnan sisäisesti vuonna 2022.

3.15 Muut toimenpiteet

-

3.16 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

- *Ympäristötavoitteet huomioidaan normaalissa toiminnan suunnittelussa*
- *Väliauditointi vertaisarviointina Sievin seurakunnan kanssa*
- *Ympäristödiplomin uusintahaku käynnistyy ajallaan*
- *Ympäristötyöryhmä kokoontuu säännöllisesti (vähintään 2 x vuodessa)*
- *Kirkon ilmastolaskurin käyttö laajenee ja vakiintuu*
- *Ympäristöasioiden tiedotus seurakunnan yleisen tiedotussuunnitelman mukaan (yleiset ympäristöasiat, energia, jätteet, auditointi ja diplomin myöntäminen)*
- *Opas hautausjärjestelyistä päivitetään myös ympäristöasioiden osalta*
- *Sidosryhmäyhteistyö: hautaustoimistojen ja kukkakauppojen haastaminen ekologisten vaihtoehtojen osalta*
- *Osallistutaan tarjolla olevaan ympäristökoulutukseen*
- *Ympäristöpassit haetaan (kiinteistönhoidon, ruokapalvelun ja siivoustoiminnan työntekijät)*

Diplomikauden alkupuolella ympäristötavoitteet huomioitiin toiminnansuunnittelun asiakirjoissa hyvin ja työntekijöitä ohjeistettiin kirjallisesti. Kauden edetessä käytäntö jäi pois. Toiminnansuunnitteluasiakirjojen tila lisäksi rajallinen, joten jatkossa ympäristöasiat kootaan erillisiin toimintasuunnitelmiin ja -kertomuksiin. (kts. **4.1**)

Kirkon ilmastolaskuri ei toiminut työkaluna. Jatkossa kiinteistöjen kulutustiedot kirjataan Basis -järjestelmään.

Seurakunnassa otettiin käyttöön uusi ”Opas hautausjärjestelyihin ”-vihkonen, mutta siihen ei sisällytetty ympäristöasioita. Nyt oppaita on enää muutamia kymmeniä jäljellä. Syksyllä 2020 lisätään ympäristöasiat oppaaseen samalla kun uusia tulostetaan.

Paikallisten hautaustoimistojen ja kukkakauppojen kanssa ei ole keskusteltu vähään aikaan ekologisista vaihtoehtoista. Aihealue koetaan arkana. Jatkossa nostetaan asiaa esiin hienovaraisesti sopivissa tilanteissa.

Vain siivous- ja ruokapalvelupuoli on suorittanut ympäristöpassit. Nyt aiemmin suoritettut passit uusitaan ja myös kiinteistön työala suorittaa passin. Muilta osin edellisen diplomikauden tavoitteet ovat toteutuneet.

3.17 Tavoitteet vuosille 2020-2024

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Diplomikauden puolivälissä järjestetään väliauditointi.	Sisäinen auditointi	2022	Ympäristötyöryhmä, työalat	
Ympäristötyöryhmä kokoontuu säännöllisesti.	Kokoukset vähintään kaksi kertaa vuodessa (kevät, syksy)	2020-2024	Hannu Jussi-Pekka (ympäristövastaava)	
Lisäkoulutus	Osallistutaan tarjolla olevaan ympäristökoulutukseen. Ympäristöasiat sisällytetään uusien työntekijöiden perehdytykseen. Ruoka- ja siivouspuolen työntekijät uusivat ympäristöpassin. Kiinteistöpuolen työntekijät suorittavat ympäristöpassin.	2020-2024 2020 2020 2020	Ympäristövastaava, ympäristötyöryhmä Hannu Jussi-Pekka Työalat (siivous ja keittiö) Kiinteistön työala	
Ympäristöasioista tiedotetaan tehokkaasti	Ympäristöasioiden tiedotus seurakunnan yleisen tiedotussuunnitelman mukaan. Ympäristöasiat sisällytetään esitteeseen ”Opas hautausjärjestelyihin”	2020-2024 2020	Työalat, ympäristövastaavat, seurakunnan tiedottaja (Jussi Leppälä). Hannu Jussi-Pekka	

4 TOIMINTA JA TALOUS

Minimi	Pisteet
4.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma 4.2 Hankinnat 4.3 Vastuullinen sijoittaminen 4.4 Hiililaskuri	4.5 Vastuulliset sijoitusrahastot, 1-5 pistettä 4.6 Lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan myönnettyjen varojen osuus verotuloista, 5-10 pistettä 4.7 Ympäristömerkityt tuotteet, 2-10 pistettä 4.8 Ympäristöindikaattorit, 2-6 pistettä 4.9 Hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelma ja kompensointi, 1-20 pistettä 4.10 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

4.1 Toiminta- ja taloussuunnitelma

Diplomikauden yleiset tavoitteet on kirjattu tähän ympäristöohjelmaan. Ympäristöasiat sisällytetään seurakunnan muuhun toimintaan ja sen suunnitteluun, mutta kerätään jatkossa erillisiin toimintasuunnitelmiin ja -kertomuksiin. Niissä asetetaan ympäristötyön painopistealueet tulevalle vuodelle, sekä suunnitellaan käytännön keinot tavoitteiden toteuttamiseksi. Ympäristökasvatustavoitteiden laadinnassa voi käyttää apuna Ekotapahtumien vuosikelloa (Kirkon ympäristödiplomien käsikirja 2012, s. 47). Työalat vastaavat ympäristötavoitteiden huomioinnista ja ympäristötyöryhmä kokoontuu ajankohtaisesti vähintään kaksi kertaa vuodessa.

4.2 Hankinnat

Seurakuntien hankinnoissa noudatetaan julkisista hankinnoista annettua lakia ja muuta hankintalainsäädäntöä. Ylivieskassa työalat pyytävät tarjoukset ja vertailevat niitä yhdessä taloushallinnon kanssa. Työalat pyrkivät valitsemaan ympäristöystävällisiä vaihtoehtoja, jos niitä on tarjolla. Tuotteen hinta-laatusuhde on kuitenkin ensisijainen valintakriteeri ja hankintakäytännöt säästeliäät.

Henkilöstöä kannustetaan pohtimaan tavaran tai palvelun tarpeellisuutta, sekä vaihtoehtoisia tapoja tyydyttää tarve:

- tuotteiden yhteiskäyttö
- lainauspalvelu
- korjaus ja kunnostus
- kertakäyttötuotteista luopuminen
- pitkäikäisten ja laadukkaiden palveluiden suosiminen
- tuotteiden korvaaminen palvelulla
- yleinen säästäväisyys ja kohtuus

Jatkuvakäyttöiset tuotteet (mm. toimistotarvikkeet, paperi, kahvi, tee) tilataan keskitetysti Staples -hankintayhtiön kautta. Palvelussa otetaan ympäristöystävällisyys huomioon niin tuotteiden kuin logistiikankin osalta (kts kohta **14.8**).

Laite- ja konekannan uusimisessa on suosittu energiatehokkaampia tuotteita. Tietotekniset laitteet hankitaan keskitetysti 3stepIT:n kautta, joka huolehtii myös tuotteiden kierrätyksen. Atk-laitteiden kierto on kolme vuotta.

Ympäristönäkökulma huomioidaan merkittävien tuotteiden ja palveluiden tarjouspyynnöissä, sekä kilpailutusrajan alittavissa- ja ostopalveluhankinnoissa.

4.3 Vastuullinen sijoittaminen

Ylivieskan seurakunnan sijoitustoiminnassa pyritään kaiken sijoitustoiminnan osalta noudattamaan kirkkohallituksen hyväksymiä sijoitustoiminnan eettisiä periaatteita.

4.4 Hiililaskuri

Kirkkohallituksen kehittäämä hiililaskuri (perustuu Basikseen) otetaan Ylivieskan seurakunnassa käyttöön vuoden 2020 aikana.

PISTEET:

4.5 Vastuulliset sijoitusrahastot

Ylivieskan seurakunta sijoittaa osan varoistaan (yli 20 %) vastuullisesti ja kestävän kehityksen mukaisesti (vakuutusrahasto 75%, metsärahassto, tonttirahasto).

4.6 Lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan myönnettyjen varojen

osuus verotuloista

Ylivieskan seurakunnan lähetystyöhön ja kansainväliseen diakoniaan myönnettyt varat seurakunnan verotuloista olivat 1,9 % vuonna 2019.

4.7 Ympäristömerkityt tuotteet

Tuotteen koko elinkaaren aikaisen ympäristökuormituksen selvittäminen voi olla vaikea tehtävä. Helpotusta tähän antavat ympäristömerkit. Ylivieskan seurakunnassa käytetään seuraavia ympäristömerkittyjä tuotteita:

- Joutsenmerkki: fläppitaulujen paperi, WC-paperi, käsipyyhepaperi, yleispesuaine, käsipesuneste, leivinpaperi, talouspaperi, Lindströmin rullapyyhkeet (Joutsenmerkki palvelujärjestelmällä).
- EU Ecolabel, FSC: kirjekuoret

4.8 Ympäristöindikaattorit

Ympäristötavoitteiden toteutumista seurataan Ylivieskan seurakunnassa ympäristöindikaattoreilla, jotka ovat:

- **Energian kulutus (sähkö, lämmitys)**
- **Veden kulutus**
- **Jätekertymä**

Energiankulutusta seurataan kuukausitasolla laskuista. Veden kulutusta seurataan Vesiosuuskunnan raporttien perusteella, sekä lisäksi otetaan keväällä 2020 koekäyttöön mittausjärjestelmä (Fiksuvesi), jonka avulla kulutusta voidaan seurata ajantasaisesti. Kulutustiedot tulevat sähköpostiin. Jättemäärien seurannan odotetaan helpottuvan uuden jätekuljetusyrityksen aloitettua. Yritys on luvannut toimittaa tarkat jätelajikohtaiset kertymätiedot.

Tavoitteena on, että veden ja energiankulutus sekä jättemäärät vähenevät suhteessa käyttöasteeseen tehostuneen seurannan avulla. Alkavalla diplomikaudella tarkennetaan kulutuksen vähentämistavoite.

Työntekijät toivoivat ympäristökatselmuksessa, että jatkossa työntekijäkokouksissa perehdyttäisiin aiheina sähkön ja veden kulutukseen. Tuolloin voitaisiin pohtia yhdessä, mitä keinoja tavoitteiden saavuttamiseen on käytettävissä.

4.9 Hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelma ja kompensointi

Basis -järjestelmään kerättyjen tietojen avulla on jatkossa mahdollista laskea seurakunnan hiilipäästöjen määrä. Myös metsäomaisuus (hiilinielut) huomioidaan laskurissa. Tallennettujen tietojen avulla lasketaan seurakunnan hiilijalanjälki ja asetetaan seurantatiedon kertyessä tavoite sen pienentämiselle.

Ylivieskan seurakunta on saanut tietoa Kirkon ilmasto- ja energiastrategiasta ”Hiilineutraali kirkko 2030”, mutta siihen ei vielä ole otettu virallisesti kantaa. Alkavalla diplomikaudella asia otetaan käsittelyyn.

4.10 Muut toimenpiteet

Sosiaalisesti kestävä kehityksen huomiointi hankinnoissa toteutuu esimerkiksi diakoniatyössä, jossa muistamisiksi voidaan valita esimerkiksi Kirkon ulkomaanavun Toisenlainen lahja tai paikallinen käsityö.

4.11 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

-Laaditaan ympäristömyönteiset hankintaohjeet

-Kirkon ulkomaanavun Toisenlaista lahjaa käytetään muistamisissa

-Hiilidioksidipäästöjä vähennetään (hiilijalanjäljestä raportointi vuosittain toimintakertomuksessa ja aikataulutettu hiilidioksidipäästöjen vähentämissuunnitelma)

-Ympäristöindikaattorien (kopiopaperi, vesi, energiankulutus, jätemäärät) tehostunut seuranta ja säästöt

-Kaupungin myöntämässä ympäristöpalkinnossa 2014 mainitut toimet jatkuvat

Henkilöstöä kannustetaan ympäristömyönteisyyteen hankinnoissa, mutta erillisiä kirjallisia ympäristömyönteisiä hankintaohjeita ei ole laadittu.

Kirkon ilmastolaskuri otettiin käyttöön, mutta laskuri ei toiminut teknisesti. Hiilidioksidipäästöjen vähentämisestä ei siis ole numeraalisia toteuma- tai tavoitetietoja. Jatkossa käytetään Basis -laskuria.

Ympäristöindikaattoreista kopiopaperin kulutus on pysynyt ennallaan (1 lava /vuosi) säästötoimista huolimatta, joten se päätettiin poistaa indikaattoreista. Paperin kulutuksen vähentämistä kyllä edelleen tavoitellaan (kts. **10.5**). Energian ja vedenkulutuksen seuranta on toteutunut suunnitellusti, mutta jätemäärien seuranta on jouduttu perustamaan arvioon, sillä jäteyhtiöltä ei ole saatu tarkkoja jätemääräraportteja. Jatkossa jätekertymän seurannan odotetaan helpottuvan.

Muilta osin tavoitteet ovat toteutuneet.

4.12 Tavoitteet vuosille 2020-2024

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)	Arviointi
Ympäristötavoitteiden laatiminen ja seuranta toteutuvat suunnitellusti.	Ympäristötavoitteet huomioidaan normaalissa toiminnan suunnittelussa. Otetaan käyttöön ympäristödiplomille oma toimintasuunnitelma.	2020-2024	Työalat, ympäristötyöryhmä.	
Henkilöstöä kannustetaan huomioimaan ympäristönäkökulma ja käyttämään harkintaa hankinnoissa.	-yhteiskäyttö -lainauspalvelu -korjaus, kunnostus -kertakäyttötuotteista luopuminen -pitkäikäisten ja laadukkaiden palveluiden suosiminen -keskitetyt kulutustavaratilaukset (Staples)	2020-2024	Kaisa Toivoniemi	
Ympäristöindikaattorien (veden- ja energian kulutus, jätemäärät) tehostunut seuranta ja säästöt.	Ajantasainen seuranta. Vertailu vuositasolla suhteessa käyttöasteeseen (Basis). Vähentämistavoite ympäristöindikaattoreille. Kulutusta vähentävät käyttötavat (vesi, energia), sekä jätemäärän vähentämiskeinot >pohditaan yhdessä työntekijäkokouksessa.	2020- 2021-2024 2020-2024	Hannu Jussi-Pekka, Kaisa Toivoniemi Koko henkilöstö	
Hiilidioksidipäästöjä vähennetään.	Raportointi hiilijalanjäljen kehityksestä (Basis) vuosittain toimintakertomuksessa. Hiilidioksidipäästöjen aikataulutettu vähentämisuunnitelma.	2020- 2021-2024	Hannu Jussi-Pekka, Kaisa Toivoniemi Hannu Jussi-Pekka, ympäristötyöryhmä.	
Seurakunnan sitoutumisesta Hiilineutraali kirkko -strategiaan päätetään.		2020-2024	Kaisa Toivoniemi	

5 YMPÄRISTÖKASVATUS

Minimi	Pisteet
5.1 Seurakunnalla on ympäristökasvatussuunnitelma	5.4 Ympäristöaiheiset erityisjumalanpalvelukset, 1-6 pistettä
5.2 Ympäristöasiat sisältyvät seurakunnan jumalanpalveluselämään	5.5 Erilliset ympäristötapahtumat, 1-5 pistettä
5.3 Ympäristöasiat eri toiminnoissa	5.6 Hiljaisuudelle rauhoitetut paikat, 5 pistettä
	5.7 Verkostoyhteistyö, 1-5 pistettä
	5.8 Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmät, 1-5 pistettä
	5.9 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

5.1 Ympäristökasvatussuunnitelma

Ylivieskan seurakunnan ympäristökasvatussuunnitelma oli aiemmin sisällytetty ympäristöohjelmaan, mutta nyt se on laadittu erillisenä. Ympäristökasvatuksella tarkoitetaan kaikkea toimintaa, jonka avulla seurakunta kannustaa seurakuntalaisia ympäristöystävälliseen ja kohtuulliseen elämäntapaan. Se on laaja-alaista ja kaikki ikäryhmät kattavaa, sekä elinikäistä oppimista tukevaa toimintaa, jonka arvopohja on kristillisessä uskossa.

Ylivieskan seurakunnassa jokainen seurakunnan työntekijä ja luottamushenkilö on ympäristökasvattaja paikallaan (läpäisyperiaate). Ympäristökasvatustavoitteet asetetaan työalakohtaisesti vuodeksi kerrallaan ja kirjataan erillisiin ympäristötoimintasuunnitelmiin ja -kertomuksiin. Ympäristötyöryhmä varmistaa, että ympäristökasvatustavoitteet ovat osana toiminnansuunnittelua. Suunnittelun apuvälineenä käytetään Ekotapahtumien vuosikelloa (Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012, 47).

5.2 Ympäristöasiat sisältyvät seurakunnan jumalanpalveluselämään

Jumalanpalvelus on luonteva paikka luomakunnan esillä pitämiseen, sillä luomisen teema on keskeinen Raamatussa. Luomakunnan sunnuntain viettäminen Ylivieskan seurakunnassa on vakiintunut vuodesta 2005 lähtien. Merijärvellä sitä ei ole erityisesti viime vuosina vietetty, mutta jatkossa käytäntö vakiinnutetaan. Ympäristöaiheita on esillä seurakunnan jumalanpalveluselämässä myös muilla tavoin (kts. **5.4**).

5.3 Ympäristökasvatus eri työmuodoissa

Ympäristödiplomi edellyttää, että jumalanpalvelusten, rippikoulu- ja koulutyön lisäksi vähintään kolmessa hengellisessä työmuodossa on pohdittu, miten ympäristökasvatus konkreettisesti toteutetaan seuraavalla diplomikaudella. Seuraavana esitetään kooste Ylivieskan seurakunnan ympäristökasvatuksesta työaloittain. Tarkemmin siitä kerrotaan seurakunnan ympäristökasvatussuunnitelmassa.

Rippikoulutyö:

Rippikoulussa on hyvät mahdollisuudet toteuttaa ympäristökasvatusta. Elämyksellinen ympäristöteema syntyy itsestäänkin luonnonkauniissa Törmälän leirikeskuksessa. Leiritoimintaan on lisätty aktiviteettimahdollisuuksia luonnon ääressä (SUP-laudat, kuplapallot, koripalloteline). Leirikeskuksen uutta luontokirkkoa käytetään säännöllisesti. Leiriläisten kanssa tehdään luontoretkiä, sekä harrastetaan esimerkiksi melontaa ja lumikenkäilyä. Kesästä 2014 lähtien rippileireillä on toteutunut yksi kasvisruokapäivä viikossa (pisteet kohdassa **9.7**). Myös Earth Hour on huomioitu toiminnassa (pisteet kohdassa **5.5**). Leirikeskuksen valkotaulu säästää kartongin käyttöä (pisteet kohdassa **10.5**).

Ympäristöideoita jatkoon:

- Tutustutaan uudistettuun Vihreät Riparit –hankeeseen ja tehdään päätös siihen osallistumisesta myöhemmin.

Varhaisnuoriso- ja nuorisotyö:

Leiritoiminta on kiinteä osa varhaisnuoriso- ja nuorisotyötä. Ympäristökasvatus nivoutuu leiritoimintaan luontoaiheiden kautta hartauksina, luontorasteina ja mm. raamatunopetushetkissä varhaisnuorten leireillä ja isokoulutuksessa. Kierrätysmateriaaleja hyödynnetään leirien ja kerhojen askartelussa. Biojätteen ja panttipullojen keräyksestä kerrotaan kohdassa **6.8**.

Koulutyötä tehdään 12 yhteistyökoulun kanssa. Yksilötapaamisten ja koululla päivystämisen lisäksi nuorisotyöntekijät, papit ja kanttorit pitävät esimerkiksi päivänavauksia. Kestävän kehityksen teemoja (esim. ekopaasto) voi sisällyttää hartaushetkiin. Ajankohtaiset ympäristökatastrofit ja – uhat mietittyvät nuorisoa ja voivat herättää keskustelun tarvetta.

Ympäristöideoita jatkoon:

- Varhaisnuorten ja nuorten kerhoissa sekä leireillä aiotaan nostaa esiin ympäristökasvatusteemoja (esim. luomu, reilu kauppa, kierrätys, luonnon materiaalit).

Lapsi- ja perhetyö:

Ympäristökasvatus on tärkeää lapsen henkilökohtaisen luontosuhteen kehittymisen kannalta. Ylivieskan seurakunnan lapsityössä lapsia opastetaan kerhoissa jätteiden lajitteluun ja turhien jätteiden välttämiseen. Askarteluissa käytetään runsaasti kierrätysmateriaaleja. Lapsille opetetaan käytännössä myös muovisten hautakenttilöiden ekologisia vaihtoehtoja (kts. **6.7**). Kierrätystä ja kompostointia tehostetaan tietoisesti (pisteet kohdassa **6.3**). Paperin (pisteet kohdassa **10.5**) ja kertakäyttötuotteiden (pisteet kohdassa **6.9**) käyttöä on vähennetty. Myös perheitä kannustetaan kertakäyttötuotteiden välttämiseen (eväsjuomiset pulloihin, pillimehujen välttäminen).

Päiväkerhot alkavat yleensä ulkoilulla. Luontoaiheisia tilaisuuksia järjestetään säännöllisesti. Lapsityö toteuttaa ympäristöaiheisia tapahtumia myös yhteistyössä verkoston kanssa (pisteet kohdassa **5.7**). Luonnosta löydetyt roskat kuljetetaan yhdessä lasten kanssa roskiin tai kierrätykseen (pisteet kohdassa **5.5**).

Edelliselle diplomikaudelle suunniteltuja kierrätystapahtumia ja vaihtopäiviä ei ole järjestetty, sillä ne toteutuvat muutoin tehokkaasti paikkakunnalla ja netissä. Jäteasiantuntija ei ole vierailut lapsityön toiminnassa tai tilaisuuksissa. Lasten ympäristöaiheiset lausahdukset ovat olleet vähäisiä eikä niitä ole kirjattu seurakunnan kotisivulle. Eläviä kasveja ei ole hankittu tai kasvatettu (poikkeuksena raiheinä silloin tällöin pääsiäisen alla). Näyttelyitä eikä jouluaiheisia tapahtumia ei ole toteutettu aitassa, mutta jouluinen hartaus siellä on pidetty suurimmalle osalle ryhmistä.

Ympäristöideoita jatkoon:

- Lasten eväsuosituksissa ja perhekerhojen tarjoiluissa painotetaan enemmän lähellä tuotettua, luomua ja yleensäkin kasvisvaihtoehtoa. Ainakin tapahtumissa voisi esillä olla myös menu, josta tarjoilujen alkuperät selviävät.
- Kukkasipuleita istutetaan lapsityön pihapiiriin.
- Linnunpönttöjä toivotaan toimitalo Pietarin pihapiiriin. Lintujen elämää voisi sitten seurata yhdessä lasten kanssa.
- Lapsityön ikkunan alle (esim. ruokala Mannan pihanäkymään) voisi pystyttää lintujen talviruokintapaikan. Lapsityöntekijät hoitaisivat sitä yhdessä lasten kanssa.

Kuvaaja: Heidi Vuolteenaho

Diakoniatyö:

Diakoniatyössä pyritään edistämään tavaroiden ja vaatteiden kierrätystä. Avustusostokorteilla ylivieskalaisille kirpputoreille on annettu asiakkaalle mahdollisuus hankkia myös käytettynä lastenvaatteita, vaatteita ja kodin tarvikkeita. Kaikenlaista kierrättämistä suositaan ja edistetään. Lahjoitettu huonekalu tai muu tavara annetaan sitä tarvitsevalle asiakkaalle ja lahjoitukselle etsitään henkilö, joka sen sillä kertaa tarvitsee kiireellisesti. (pisteet kohdassa **6.13**)

Diakoniatyön kerhoissa ym. tilanteissa pyritään edistämään ympäristötietoisuutta sekä diakoniakasvatuksen kautta ottamaan vastuuta ympäristönsuojelusta sekä lisäämään kaikenikäisten

ympäristötietoisuutta ja halua suojella luontoa. Myös maailmanlaajuista vastuuta on pyritty edistämään tukemalla Kirkon Ulkomaanavun työtä kehitysmaissa ja auttamaan heikoimmassa asemassa olevia kehitysmaan naisia ja perheitä. (pisteet kohdassa 5.9)

Lähellä olevaa käsityötaitoa on hyödynnetty aktiivisesti syntymäpäivälahjoiksi (sukat, pitsiliinat, painetut tyyntiliinat, virkatut enkelit). Tällöin on saatu säästöä sekä vältetty kirjojen ym. toimitusten toimittamista postin välityksellä. (pisteet kohdassa 4.10)

Väliauditoinnissa vuonna 2017 asetettu tavoite parantaa luontoteemojen käsittelyä niin, että ne kuuluisivat ryhmien aiheisiin luonnollisena osana, on toteutunut, kerhoissa ja hartauksissa kirkkovuoden aikana. Myös lähellä olevia ulkoilualueita ja luontokohteita hyödynnetään erityisesti kesäisin (Kynkkärinki -toiminnassa kun vapaaehtoiset ulkoilevat laitoksissa asuvien vanhusten kanssa, sekä kyläkerhojen ja yhteistyötahojen kuten Mielikkitalon kanssa).

Ympäristöideoita jatkoon (tavoitteet kirjattu myös kohtaan 12.8):

- Joonaan ja Törmäjärven roskikset voitaisiin poistaa ja retkeilijät ohjata viemään roskat mennessään koteihin tai esim. Törmälän roskikseen. Ko. luontokohteiden roska-asiat ovat yleensä täynnä ja niiden tyhjentäminen toimii epäsäännöllisesti.
- Törmäjärven ympäri kulkevan luontopolun opastetaulut voitaisiin uusida, jotta luontoreitti voisi tarjota kävijälle paremmin tietoa alueen luonnosta.

Kuva. Kehitysvammaisten ystävyyden kerhon hartaushetkessä puhuttiin Jumalan luomisesta ja rakennettiin yhdessä oheinen kuvaelma luomisesta. "Aluksi maa oli autio ja tyhjä, pimeys peitti syvyydet. Ja Jumala sanoi - Tulkoon valo." Kerholaiset muovailivat alustalle luomistyön etenemisen "aurion ja tähdet valoksi taivaalle, maalle kasvit ja puut, sekä veteen eläviä olentoja". Kuvaaja: Satu Similä

Kuva. Kehitysvammaisten ystävyyden kerhon toisessa hartaushetkessä muodostettiin lattialle vaahterasydän. Se kuvasi Jumalan rakkautta, joka tulee eläväksi suhteessa lähimmäisiimme. Yhteys ystäviin valaisee ja luo iloa elämäämme. Kuvaaja: Satu Similä.

Lähetystyö:

Maailmanlaajuiset ympäristöasiat (esim. ilmastonmuutos) ovat jatkuvasti esillä lähetystyössä (pisteet kohdassa **5.9**). Näitä teemoja käsitellään lähetyskasvatuksen näkökulmasta kaikilla seurakunnan työaloilla. Vuosittain lähetystyötä tuodaan esille lapsi-, varhaisnuoriso-, nuoriso-, rippikoulu- ja aikuistyössä. Lisäksi lähetysjärjestöistä vierailaan vuosittain seurakuntamme eri tilaisuuksissa ja tapahtumissa tuomassa oman näkökulmansa ympäristöasioihin. Vuosittain seurakunnan Joonaan metsäkämpää hyödynnetään lähetystyön varainkeruussa pitämällä avoimia ovia. Lähetystyön ukkopiiri toimii aktiivisesti ja rakensi mm. Törmälän uuden leirikirkon vuonna 2017.

Ympäristökasvatusideoita jatkoon:

- askartelu kierrätysmateriaaleista (esim. kassi kahvipusseista)
- ympäristöteemat toiminnassa (Ekopaasto, Valtakunnallinen siivouspäivä, Tasauspäivä) (kts. kohta **5.5**)
- viestintä (Tapulin juurella –palsta, ympäristöteemojen liittäminen alakoululaisten Lähetyskasvatuspakettiin, lähetys- ja kummikohteiden ympäristöasiat)

Viheralueet ja hautausmaat:

Hautausmaan työntekijät tekevät ympäristökasvatustyötä esimerkiksi kertomalla ympäristöstävällisistä vaihtoehdoista hautaukseen ja hautojen hoitoon liittyen (kynttilät, kukat yms.), sekä opastamalla jätteiden lajittelussa hautausmaalla.

Päiväkotiryhmät ja koululuokat tekevät Ylivieskan hautausmaille tutustumiskäyntejä, joiden aiheena on lähinnä tutkailla hautakivien merkintöjä. Seurakunnan lapsityön hautausmaakäynneillä opastetaan lapsia myös mm. jätekierrätykseen (kts **6.7**). Merijärvellä puolestaan opastettu kierros kirkkomaalla ja kirkossa on vakiintunut Merijärvi-viikon tapahtumaksi. (pisteet kohdassa **11.11**) Merijärvellä kierrokset vetää Juhani Alaranta. Tulevalla diplomikaudella kierros taltioidaan, jottei menetetä arvokasta perimätietoa.

PISTEET:

5.4 Ympäristöaiheiset erityisjumalanpalvelukset

Luomakunnan sunnuntain lisäksi ympäristöaiheisiä erityisjumalanpalveluksia on seurakunnassa monipuolisesti. Vanhan kirkon raunioilla on pidetty ulkoilmajumalanpalveluksia ja hartaushetkiä (kesäillan viikkohartaudet, pyhäinpäivä, uudenvuodenaatto jne.) vuodesta 2016 alkaen ja toiminta tulee ainakin osin jatkumaan myös uuden kirkon valmistuttua. Kesäkeskiviikkoisin järjestetään kesäillan hartaus, luonnonläheinen ja musiikkipainotteinen tilaisuus. Luontokirkkoja on pidetty vuosittain Ylivieskan Joonaalassa ja kesäaikana Niemelänkylän kesäteatterilla (Jokikirkko). Leiritoimintaan liittyvät hartaudet järjestetään yleensä luonnon helmassa.

Kylvön siunaaminen järjestetään vuosittain toukokuussa. Syksyisin kirkossa pidetään sadonkorjuujumalanpalvelus, jonne kutsutaan ensisijaisesti tuottajia. Merijärvellä järjestetään

kylvön siunaus -tilaisuus joka kevät teemalla ”Viljely ja varjelu”. Lisäksi Tähjän kylätalolla pidetään säännöllisesti luontojumalanpalvelus.

Ympäristöasiat ovat esillä saarnoissa, kun pyhäpäivän teema antaa aihetta. Näkyvimpiä ajankohtia ovat esimerkiksi juhannus ja koulujen kevätkirkot. Lisäksi kanttorit suosivat luontoaiheisia virsiä meneillään olevan vuodenajan mukaan. Jumalanpalvelusten esirukouksissa käsitellään ajankohtaisia ympäristöön kuuluvia aiheita kuten ilmastonmuutos ja ympäristökatastrofit, sekä ihmisen vastuuta niissä.

Lapsityön työalalla toteutetaan kerran kuussa pyhiinvaellushartaus pihapiirin luonnossa. Syksyisin pidetään luonto- ja elonkorjuuhartaudet ja myös kevätretken hartaus on luonnossa. Sadonkorjuuhartauden yhteydessä järjestetään juuresmaistiaiset.

5.5 Erityiset ympäristötapahtumat

Ylivieskan seurakunta on mukana maailmanlaajuisessa ilmastotapahtumassa, WWF:n Earth Hour:ssa maaliskuussa. Valaistus ohjelmoidaan sammumaan kyseisin tunnin ajaksi (Merijärvellä sammutus käsikäyttöisesti). Hartaus kynttilän valossa on vaikuttava elämys. Seurakunta osallistuu myös jatkossa kyseiseen tapahtumaan. Myös työalojen toiminnassa huomioidaan tapahtuma. Nuorten Tiimin iltahartaus on ollut aiheeltaan tapahtuman mukainen. Earth Hour on sattunut monesti leirin kanssa samaan aikaan, jolloin on ruokailtu kynttilänvalossa.

Energiansäästöviikon vietosta Ylivieskan seurakunnassa kerrotaan kohdassa **8.12**.

Jatkossa otetaan mukaan toiminnassa muitakin yleisiä ympäristöaiheisia tapahtumia /teemoja, esim. Ekopaasto, Valtakunnallinen siivouspäivä ja Tasauspäivä).

5.6 Hiljaisuudelle rauhoitetut paikat

Törmälän leirikeskukseen valmistui syksyllä 2015 Hiljaisuuden polku. Vanha luontokirkko kunnostettiin hiljentymispaikaksi.

Törmälään myös rakennettiin ja otettiin käyttöön uusi luontokirkko kesällä 2017.

Hiljaisuuden viljelyä on harjoitettu esimerkiksi keväällä 2019 järjestetyssä retriitissä ja toiminnalle on luvassa jatkoa.

5.7 Verkostoyhteistyö ja yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Hautausmaiden ja viheralueiden työala tekee säännöllistä yhteistyötä ympäristöasioissa mm. kaupungin, jäteyhtiön, sekä Maa- ja kotitalousnaisten /ProAgrian kanssa.

Lapsityö on mukana järjestämässä vuosittaisia ympäristöaiheisia tapahtumia: Kynttilähiito Ylivieskan Ladun kanssa ja Körttivaellus Ylivieskan Herättäjäyhdistyksen kanssa.

5.8 Ympäristökasvatuksessa on otettu käyttöön välillisen vaikuttamisen menetelmät

Seurakunnan tiedotuskanaviin (mm. paikallislehdet, FB, IG) tuotetaan säännöllisesti ympäristöaiheisia julkaisuja.

Ylivieskan seurakunnan nettisivut on uusittu. Ympäristödiplomiasiat tehdään myös sinne näkyväksi ja linkitetään Kirkon ympäristödiplomien nettisivulle.

Edellisen diplomien hakuvaiheessa Ylivieskan seurakunnan toimesta perustettu Facebookin Kirkon ympäristödiplomien ideapankki -ryhmä toimii edelleen ja sivustolla on 53 jäsentä. Jatkossa kannustetaan henkilöstöä, luottamushenkilöitä ja seurakuntalaisia liittymään sivustolle. Myös Kirkon ympäristödiplomi -ryhmää markkinoidaan.

5.9 Muut toimenpiteet

Diakoniatyön kerhoissa ja diakoniakasvatuksessa edistetään tietoisesti asiakkaiden ympäristötietoisuutta, sekä halua suojella ympäristöä ja luontoa. Maailmanlaajuista vastuuta kannetaan tukemalla kehitysmaissa tapahtuvaa Kirkon Ulkomaanavun työtä ja erityisesti heikoimmassa asemassa olevia kehitysmaan naisia ja perheitä. Myös lähetystyössä maailmanlaajuiset ympäristö- ja ilmastoasiat ovat säännöllisesti esillä.

5.10 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

-Ympäristökasvatustavoitteet asetetaan ja arvioidaan vuosittain vuosikellon avulla

-Luomakunnan sunnuntaita vietetään vuosittain

-Ympäristöasiat näkyvät myös muussa jumalanpalveluselämässä

-Erityisiä ympäristötapahtumia järjestetään (Earth Hour vuosittain)

-Hiljaisuuden paikkoja kehitetään (Törmälän luontokirkko, Törmälän hiljaisuuden paikka/polku, Merijärven uusitun hautausmaan hiljaisuuden paikka)

-Verkostoyhteistyötä ylläpidetään ja kehitetään

-Välillisen vaikuttamisen menetelmiä jatketaan

Ympäristökasvatustavoitteiden asettelussa on hyödynnetty vuosikelloa.

Ylivieskassa Luomakunnan sunnuntai on vakiintunut ja myös Merijärvellä käytäntö tehdään säännölliseksi. Merijärven hautausmaan kunnostuksen yhteydessä ei katsottu tarpeelliseksi luoda erillistä hiljaisuuden paikkaa, sillä hautausmaa on sellainen jo luonnostaan. Muilta osin tavoitteet ovat toteutuneet.

5.11 Tavoitteet vuosille 2020-2024

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)	Arviointi
Ympäristökasvatus-tavoitteet asetetaan ja arvioidaan osana toiminnansuunnittelua.	Erilliset ympäristötoimintasuunnitelmat ja -kertomukset. Ekotapahtumien vuosikello apuna suunnittelussa.	2020-2024	Työalat, ympäristötyöryhmä.	
Luomakunnan sunnuntaita vietetään vuosittain.	Myös Merijärvellä vakiinnutetaan jokakesäiseksi tapahtumaksi.	2020-	Papit, kanttorit, seurakuntamestarit, työalat.	
Ympäristöaiheisia jumalanpalveluksia ja -hartauksia järjestetään edelleen monipuolisesti.		2020-2024	Papit, kanttorit, seurakuntamestarit, työalat.	
Eriyisiä ympäristötapahtumia järjestetään.	Earth Hour ja Energiansäästöviikko vuosittain.	2020-2024	Seurakuntamestarit, papit, kanttorit, työalat.	
Verkostoyhteistyötä ylläpidetään ja kehitetään.	Myös uusia verkostoja ympäristöasioissa luodaan.	2020-2024	Ympäristötyöryhmä, työalat.	
Välillisen vaikuttamisen menetelmiä jatketaan.	Paikallismediaan tarjotaan ympäristöaiheisia juttuja ja tiedotteita. Some:n (FB, IG) ympäristöaiheisiä päivityksiä jatketaan. Lähetystyön viestintä: Tapulin juurella –palsta, ympäristöteemojen liittäminen alakoululaisten Lähetyskasvuspakettiin, lähetys- ja kummikohteiden ympäristöasiat. Ympäristöasiat liitetään seurakunnan kotisivulle. Kirkon ympäristödiplomin ideapankki ja Kirkon ympäristödiplomi -Facebookiin kutsutaan lisää jäseniä (henkilöstö, luottamushenkilöt, seurakuntalaiset).	2020-2024	Ympäristötyöryhmä, ympäristövastaava, tiedotusvastaava, työalat. Hannele Aho, lähetystyön työala. Hannu Jussi-Pekka, Jussi Leppälä. Hannu Jussi-Pekka	
Uudistettuun Vihreät Riparit -hankkeeseen tutustutaan.	Tehdään päätös osallistumisesta.	2020-2024	Juha Niemelä ja Marjo Jokitalo.	

Ympäristökasvatusteemoja nostetaan esiin toiminnassa.	Esim. luomu, reilu kauppa, kierrätys, luonnon materiaalit, ekopaasto, valtakunnallinen siivouspäivä, tasauspäivä. Lasten eväsuosituksissa ja perhekerhojen tarjoiluissa painotetaan enemmän lähellä tuotettua, luomua, kasvisvaihtoehtoja. (tapahtumiin Menu, josta tarjoilujen alkuperät selviävät) Kukkasipuleita istutetaan lapsityön pihapiiriin. Toimitalo Pietarin pihapiiriin toimitetaan linnunpönttöjä ja lintujen ruokintapaikka (Mannan pihanäkymään).	2020-2024	Työalat Heidi Vuolteenaho	
Lähetystyössä hyödynnetään askartelussa kierrätysmateriaaleja.	esim. kassi kahvipusseista	2020-2024	Hannele Aho	
Merijärven hautausmaakerros taltioidaan.	Video /kirjallinen muoto.	2020-2024	Merijärven työntekijät	

6 JÄTEHUOLTO

Minimi	Pisteet
6.1 Jätehuoltoselvitys 6.2 Jätehuoltosuunnitelma 6.3 Hyötyjätteiden keräys 6.4 Vaaralliset jätteet ja vastuuhenkilön nimeäminen 6.5 Bio- ja puutarhajätteen käsittely 6.6 Kaatopaikkajätteen määrän seuranta 6.7 Hautakynntilät ja kukkalaitteet	6.8 Hyötyjätteen vapaaehtoinen keräys, 1-8 pistettä 6.9 Kertakäyttötuotteiden vähentäminen, 1-5 pistettä 6.10 Kaatopaikkajätteen väheneminen, 1-10 pistettä 6.11 Kompostointi, 2-8 pistettä 6.12 Hyötyjättepisteet hautausmaalla, 1-3 pistettä 6.13 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

6.1 Jätehuoltoselvitys

Ylivieskan seurakunnan *jäte- ja vaarallisten aineiden vastaavina* toimivat Hannu Jussi-Pekka ja Antti Sakko (27.5.2014 alkaen). Jätehuoltoa on kehitetty tietoisesti vuodesta 2013 lähtien. Jätehuoltoa tarkistettiin myös nyt ympäristökatselmuksen yhteydessä.

Seurakunnan jätehuolto on järjestetty jätelain vaatimusten mukaisesti. Jätehuolto noudattaa kunnan jätehuoltomääräyksiä toteutuen osin jopa määräyksiä paremmin (kts **6.12**).

Jätekuljetus vaihtui Remeolle Vestialta vuonna 2020. Jäteastioiden tyhjennysväli vaihtelee kohteittain. Yleensä poltettavan jätteen tyhjennysväli on kaksi viikkoa. Jäteastioiden täyttymistä seurataan säännöllisesti ja tyhjennysvälit optimoidaan. Suvannon kappelin, seurakuntakoti Marian ja Törmälän leirikeskukseen keittiöiden rasvaerotuskaivot tyhjenetään säädösten mukaisesti kerran vuodessa.

Jättemäärän seuranta on valittu seurakunnan ympäristöindikaattoriksi (kts. **4.8**). Syntyviä jättemääriä seurataan säännöllisesti ja tavoitellaan niiden vähenemistä (kts. **6.6**).

6.2 Jätehuoltosuunnitelma

Seurakunnan kirjallinen jätehuoltosuunnitelma laadittiin vuonna 2017 ja päivitettiin 2020. Suunnitelmalla tavoitellaan jätteen synnyn ehkäisyä, sekä lajittelun kautta syntyviä taloudellisia säästöjä. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää jättemäärien seurantaa, jota tarkennetaan edelleen. Seurakunnassa pyritään jatkuvasti parantamaan henkilöstön ja tilojen käyttäjien opastusta, sekä tehostamaan näin hyötyjätelajittelua ja jätehuoltoa.

6.3 Hyötyjätteiden keräys

Seurakunnassa kerätään poltettava jäte, pahvi, paperi, lasi, metalli, biojäte, sekä hautausmailla myös muovi ja puutarhajäte. Jätekuljetusyritys Remeo toimittaa jättejakeet eteenpäin ja jätteen

polku on selvitetty (kts **6.8**). Hautausmaiden hyötyjätteen keräyksestä on kerrottu kohdissa **6.11** ja **6.12**.

6.4 Vaaralliset jätteet ja vastuuhenkilön nimeäminen

Vaarallinen jäte on jätettä, joka voi aiheuttaa kemiallisen tai muun ominaisuuden vuoksi erityistä haittaa. Ylivieskan seurakunnan toiminnassa syntyviä vaarallisia jätteitä ovat mm. loisteputket, energiansäästölamput, akut, paristot, jäteöljy, öljynsuodattimet, jäähdytysnesteet, puhdistuskemikaalit ja maalit. Vaaralliset jätteet kuljetetaan joko suoraan hyötyasemalle tai Suvannon lukitun huoltorakennuksen astioihin (säilytys enintään 12 kk) riippuen jätteen vaarallisuudesta. Astioiden täytyessä asiasta ilmoitetaan Remeolle, joka käy tyhjentämässä astiat. Jokaisessa seurakunnan kiinteistössä on keräyspisteet käytetyille paristoille ja akuille. Merijärvellä vaaralliset jätteet kerätään huoltorakennukseen ja viedään vastaanottopisteeseen säännöllisesti. Vaarallisten jätteiden vastaavat Hannu Jussi-Pekka ja Antti Sakko (alk. 27.5.2014) tiedottavat vaarallisten jätteiden käsittelystä muulle henkilöstölle.

Rakennus- ja purkujätteet kerätään erikseen. Puhdas puujäte erotellaan, murskataan ja kuljetetaan hyödynnettäväksi energiaksi. Betoni- ja tiilijäte murskataan ja käytetään soran korvikkeena maanrakennuksessa. Vessanpytyt, lavuaarit ja laatat hyödynnetään materiaalina Ylivieskan tiilitehtaalla.

Koneet ja laitteet toimitetaan Ylivieskan jätekeskukseen, jos niitä ei voi enää korjata. Käytöstä poistetuista atk-laitteista kerrotaan kohdassa **6.8**.

6.5 Bio- ja puutarhajätteen käsittely

Bio- ja puutarhajätteet kompostoidaan Ylivieskassa. Asiasta on kerrottu kohdassa **6.11**. Merijärven puutarhajätteen käsittelyä kehitetään tulevan diplomikauden aikana. Selvitetään myös, miten Merijärven kunta toimii puutarhajätteen kanssa ja voisiko kunnan kanssa tehdä yhteistyötä.

6.6 Kaatopaikkajätteen määrän seuranta

Aikaisempi jätekuljetusyritys toimitti vain jätteiden laskutustiedot. Uusi kuljetusyritys on luvannut toimittaa jätemääräraportit, joista näkyvät tyhjennyskerrat, jätemäärät painoina ja euroina, sekä kuljetus- ja käsittelymaksut. Seurakunnan jätevastaavat seuraavat jätteiden kertymää säännöllisesti raportoivat siitä. Jätemäärävertailu kirjataan myös vuosikertomukseen. Jätemäärän kertymä on yksi seurakunnan valitsemista ympäristöindikaattoreista (kts. **4.8**), joten sille laaditaan vähentämistavoitteet alkavan diplomikauden aikana. Seurakunnan jätehuoltomenot ovat kehittyneet viime vuosien aikana seuraavasti:

2015: 25.653€
2016: 24.727€
2017: 21.129€
2018: 19.715€
2019: 22.151€

6.7 Hautakynnttilät ja kukkalaitteet

Ylivieskan seurakunnassa on ryhdytty toimiin kaatopaikalle joutuvan hautakynntiläjättemäärän vähentämiseksi. Muovikuoriset hautakynntilät kerätään erikseen hyödynnettäväksi. Lisäksi hautausmailla on astiat lasille, metallille ja led-kynntilöille ja paristoille (pisteet kohdassa **6.8**). Astioissa on selkeät lajitteluohjeet ja hautausmaan työntekijät opastavat kävijöitä lajittelussa, sekä korjaavat lajitteluvirheitä. Kertakäyttöisten hautakynntilöiden sijalle suositellaan uudelleen käytettäviä lyhtyjä ja pöytäkynntilöitä. Lapsityön hautausmaavierailuilla opetetaan lapsille muovisen kynntiläjätteen välttämistä (kts kohta **5.3**).

Tavoitteena on myös kukkalaitteista syntyvän kompostiin kelpaamattoman jätteen vähentäminen. Jatkossa seurakunta suosittelee omaisille ympäristökasvatuksena (esim. Opas hautausjärjestelyihin), sekä kukkalaitteita myyville kauppiaille maatuivia kukkalaitteiden pohjia, nauhoja ja muita sidontamateriaaleja.

PISTEET:

6.8 Hyötyjätteiden vapaaehtoinen keräys

Seurakunnassa kerätään kaikki hyötyjätteet erikseen ja osin jopa kunnan jätehuoltomääräyksiä tehokkaammin. Jätteen polku eteenpäin on selvitetty:

- Polttokelpoinen jäte kuljetetaan Remeon yhteistyökumppanin Gemifin:in kautta jätteenpolttolaitoksille hyödynnettäväksi energiaksi (Stormossen/Vaasa, Riikinvoima/Leppävirta, Boden Energi/Boden)
- Hautausmaiden erilliskerätty muovi murskataan jätekuljetusyrityksen laitoksella Ylivieskassa ja toimitetaan eteenpäin energiaksi hyödynnettäväksi (lämpövoimalaitos/Hämeenkyrö, Alholmens Kraft/Pietarsaari) (kts. **6.12**)
- Keräyspahvi kuljetetaan uudelleen käytettäväksi Corensole/Poriin tai Ekovilla/Kiiminki
- Keräyspaperi toimitetaan hyödynnettäväksi (Ekovilla/Kiiminki)
- Lasi kerätään erikseen. Oikeanlaatuinen kerätty lasi (esim. kynntilälyhdyt, pullot) hyödynnetään Englannissa. Tasolasi (esim. ikkunalasi) murskataan kotimaassa maantäyttöaineeksi.
- Metallia kuljetetaan uusiokäyttöön (Stena/Tahkoluotoon)
- Biojäte viedään mädätettäväksi biopolttoaineeksi ja kompostimullaksi (Stormossen/Vaasa)
- Puutarhajäte kerätään Ylivieskassa keväästä 2020 lähtien lavoille ja kuljetetaan (Remeo) kompostiin, jota ylläpidetään yhdessä Ylivieskan kaupungin kanssa. Merijärvellä puutarhajäte kasataan kirkkohautausmaan museorakennuksen taakse, sekä Pyhäkosken hautausmaalla metsään. (pisteet kohdassa **6.11**)
- Paristot, akkulaturit ja led -kynntilät kierrätetään Remeon toimesta
- Kierrätyspuu hyödynnetään energiaksi (murskaus Remeon laitoksella >kaukolämpö/Nivala)
- Sähkö- ja elektroniikkaromu toimitetaan seurakunnassa erikseen sen vastaanottopisteisiin, josta se lähtee hyödynnettäväksi

Jättemäärien kertymää ei ole aiemman jätekuljetusyrityksen aikana pystytty tekemään, joten ei voida arvioida tarkasti onko kiinteistökohtainen hyötyjätteen keräys kattavampi kuin kunnan jätehuoltomääräykset velvoittavat. Vuoden 2020 alusta kuljetusyritys vaihtui, saatavilla on tarkemmat kertymätiedot, joten jatkossa niitä seurataan.

Seurakunnan työaloilla suositaan kierrätystä:

- keittiöllä kerätään muovirasiat ja käytetään ne ruuan säilytyksessä. Peltitölkkejä ja lasipurkkeja kerätään tarvittaessa askartelumateriaaliksi lapsi- ja nuorisotyöhön.
- lapsityössä toteutetaan paperin-, pahvin-, lasin- ja metallinkeräystä ja viedään ne yhdessä lasten kanssa keräyspisteeseen.
- nuorisotila Vitiksessä on otettu syksyllä 2019 käyttöön biojätekeräys nuorten toiveesta.
- Vitiksessä ja Törmälän leirikeskuksesta kerätään pantilliset pullot ja -tölkit erikseen.

Jätelajittelua, kierrätystä ja kompostointia kehitetään koko ajan tietoisesti. Alkavalla diplomikaudella esimerkiksi:

- tehostetaan Pietarin biojätekeräystä
- toteutetaan Merijärven keittiölle toimiva lasin- ja metallinkeräys
- Vitikseen järjestetään mm. lasin-, metallin ja kartonginkeräysastiat

6.9 Kertakäyttötuotteiden vähentäminen

Ylivieskan seurakunnan toimistoissa käytetään tavanomaisia toimistotuotteita, jotka useimmat ovat kertakäyttöisiä. Isot tulostinmustepatruunat palautetaan valmistajalle uudelleen täyttöö varten.

Kertakäyttöastioiden käyttö on rajattu vain erityistilanteisiin, esimerkiksi nuorisotyön agabeaterialle ja Merijärven kirkkokahveille. Muuten käytössä on keraamiset, muoviset tai lasiset astiat. Lapsityössä käytetään muovisten kertakäyttöastioiden sijasta pahvisia kertakäyttöasioita, sekä kannustetaan perheitä laittamaan eväsjuomat pulloihin ja välttämään pillimehuja.

Osa paperisista käsipyyhkeistä on korvattu kangaspyyherullilla. Lapsityössä puolitetaan käsipaperit.

Pitopalvelu käyttää Lindströmin liinoja, jotka puhdistetaan käytön jälkeen vedellä ja pöytäpyyhkeellä. Tarvittaessa pesu tapahtuu kyseisen firman toimesta. Muutoin ruokaloiden liinat ovat kertakäyttöisiä, sillä ne ovat pestäviä käytännöllisempi ja edullisempi vaihtoehto. Kertakäyttöliinat vaihdetaan vain pari kertaa vuodessa tai tarpeen mukaan.

Keittiön pöytien siivouspyyhkeet ovat kertakäyttöisiä hygieniasyistä, mutta muuten halutaan välttää siivouksen kertakäyttötuotteita.

6.10 Kaatopaikkajätteen väheneminen

Kaatopaikkajätteen määrän käännyttyä laskuun saa siitä pisteitä: 1 piste /5 prosentin lasku.

6.11 Kompostointi

Ylivieskan puutarhajätteet on viety aiemmin jätekeskukseen varastoitavan jätteen peittomateriaaliksi. Risut ja oksat on murskattu ja hyödynnetty energiaksi lämpölaitoksella tai käytetty kompostoinnin tukiaineena. Keväällä 2020 aloitetaan puutarhajätteen kompostointi Ylivieskan kaupungin kompostointialueella. Kompostoinnista syntyvää multaa voitaneen jatkossa käyttää seurakunnan viheralueiden ja hautausmaiden istutuksissa.

Merijärven puutarhajäte kasataan kirkkohautausmaan museorakennuksen taakse. Alue laajenee, kun kasvavaa jätekasaa levitetään. Pyhäkoskella puutarhajäte ja kompostikäymälän jäte (jota syntyy vähäisiä määriä) kipataan metsään. Tulevalla diplomikaudella kehitetään Merijärven jätehuoltoa puutarha- ja käymäläjätteen osalta.

6.12 Hyötyjätepisteet hautausmaalla

Ylivieskan ja Merijärven hautausmailla on erilliset astiat poltettavalle jätteelle, muoville, lasille, metallille, paristoille ja led-kynttilöille, sekä puutarhajätteelle. Jäteastioissa on selkeät, yhtenäiset lajitteluohjeet. Työntekijät korjaavat lajitteluvirheitä.

Jatkossa Pyhäkosken hautausmaan astioiden tarrat voisi kiinnittää astioiden etupuolelle, että ne olisivat kaikkien käyttäjien nähtävissä.

Kuva. Hautausmaalle järjestettiin paristojen, pienakkujen ja led-kynttilöiden erilliskeräys vuonna 2020. Kuvaaaja: Hannu Jussi-Pekka.

6.13 Muut toimenpiteet

Työntekijöitä ja tilojen käyttäjiä opastetaan jätelajitteluun. Harkitaan esimerkiksi Remeon jäteneuvojan kutsumista työntekijäkokoukseen. Jätehuollon muutoksista tiedotetaan seurakunnan tiedotusvälineissä (lehistö, some, nettisivu)

Seurakunnan keittiöillä biojätteen syntymistä ehkäistään suunnitelmallisilla ruokatarviketilauksilla ja -tarjoilulla. Salaatit pyritään tilaamaan valmiiksi pienittyinä, sekä perunat ja osin vihannekset kuorittuina. Ruokia, jotka eivät ole olleet tarjolla lämmitetään seuraavana päivänä. Isojen tarjoilujen (mm. lähetys- ja isänpäivälounaat) ylijäämäruoka lahjoitetaan diakoniatyön asiakkaille tai Mielikkitalolle. Juhlista ja hautajaisista jäänyt ruoka annetaan mukaan omaisille. Pietarin biojätelajittelu vaatii vielä kehittämistä, sillä pieniä bioastioita on eri pisteissä, mutta siivouskärryissä ei ole paikkaa, johon ne voi kerätä. Näin siivooja joutuu kantamaan biojätteet erikseen. Myös käyttäjien lajitteluopastukselle voisi olla tarvetta. Tulevalla diplomikaudella suunnitellaan biojätteiden lajittelu ja käsittely toimivammaksi.

Diakoniatyössä edistetään tavaroiden ja vaatteiden kierrätystä mm. antamalla asiakkaille avustusostokortteja kirpputoreille. Lahjoitettu huonekalu tai muu tavara annetaan sitä kiireellisesti tarvitsevalle asiakkaalle. Ylivieskan seurakunnalla on lisäksi ollut vuodesta 2005 lähtien kirpputoripöytä paikallisessa Wanhan Tavaratalossa. Myytävä tavara saadaan lahjoituksina ja tuotot suunnataan lähetys- ja diakoniatyön kohteisiin.

Hautakynntilöiden lajittelutempaus järjestettiin Ylivieskassa vuonna 2018, jolloin alakoululaiset siivosivat kaikki tyhjät muovikynntilät pois haudoilta. Tempauksesta tiedotettiin näkyvästi paikallismediassa ja seurakunnan omissa tiedotuskanavissa.

Merijärvellä hautausmaan työntekijät purkavat kukkalaitteet ja lajittelevat jätteen. Lisäksi joulukuusta 2019 lähtien on hyödynnetty käytettyjen kynntilöiden steariinijäte uudelleen. Paikallinen toimija erottelee steariinin ja valmistaa siitä uusia kynntilöitä.

6.14 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

- Jätehuoltoselvitystä tarkennetaan ja jätehuoltosuunnitelma laaditaan kirjallisena*
- Jätekuljetusyritys vaihtuu*
- Jätekertymää seurataan*
- Kompostointia kehitetään (Suvannon kompostialue, Merijärven puutarhajätekomposti, Törmälän kompostori)*
- Merijärven jätehuoltoa kehitetään hautausmaan laajennuksen yhteydessä*
- Jätehuollon muutoksista tiedotetaan henkilöstä ja tilojen käyttäjiä (seurakunnan tiedotuskanavat, perehdytyskansio, ohjeet)*

Jätehuollon osalta toimintaa on kehitetty aktiivisesti.

Jätehuoltosuunnitelma on laadittu vuonna 2017 ja päivitetty 2020.

Jätteenkuljetusyritys vaihtui seurantakaudella jo toistamiseen. Jätekertymän seuranta on ollut vaikeaa ja jouduttu perustamaan laskutustietoihin. Jatkossa sen oletetaan helpottuvan, sillä aloittavalla jätekuljetusyrityksellä on edellistä kattavampi raportointitapa.

Kompostointialue Suvannolle ei toteutunut, mutta vuodesta 2020 lähtien Ylivieskan puutarhajäte viedään kaupungin kompostialueelle. Merijärven puutarhajätteen käsittely vaati pikaista kehittämistä.

Biojätteen kompostointi toteutuu jätejakeen erilliskeräyksenä kaikissa seurakunnan kiinteistöissä, joissa ruokajätettä syntyy.

Jätehuollon muutoksista on tiedotettu seurakunnan tiedotusvälineissä (lehdistö, some, nettisivu). Jatkossa jätelajitteluohjeet sisällytetään myös henkilöstön perehdytykseen (perehdytyskansio, uusien työntekijöiden koolle kutsuminen).

6.15 Tavoitteet vuosille 2020-2024

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Jätekertymää seurataan (=ympäristöindikaattori)	Seuranta jätelajeittain (kertymä ja tavoitteet) >raportointi, kirjaus vuosikertomukseen.	2020-2024	Hannu Jussi-Pekka, Antti Sakko, Kaisa Toivoniemi	
Merijärven jätehuoltoa kehitetään	Puutarha- ja käymäläjätteen käsittelyä kehitetään (yhteistyö Merijärven kunnan kanssa?) Keittiölle sijoitetaan lasin- ja metallinkeräys.	2020-2024	Antti Sakko, Hannu Jussi-Pekka Ulla Lehtola	
Toimitalo Pietarin biojätteiden käsittelyä kehitetään.	Selvitetään uuden siivouskärryn hankintaa, jossa olisi paikka myös kerättäville biojätteille. Vitikseen järjestetään lasin-, paperin ja pahvinkeräyspisteet.	2020-2024	Aila Kotka Juha Niemelä, Marjo Jokitalo	
Jätehuollosta tiedotetaan tarpeen mukaan.	Seurakunnan tiedotuskanavat. Perekahvytys. Remeon jäteneuvoja työntekijäkokoukseen. Suositukset ekologisista vaihtoehtoista hautausmailla sisällytetään Opas hautausjärjestyistä - oppaaseen. Keskustelu paikallisten kukka- ja hautauspalveluyrittäjien kanssa (ekologiset vaihtoehdot).	2020-	Hannu Jussi-Pekka, Antti Sakko	

7 SIIVOUS

Minimi	Pisteet
7.1 Ympäristöselvitys 7.2 Hankintojen ympäristökriteerit	7.3 Henkilökunnan koulutus, 1-5 pistettä 7.4 Haitallisista aineista luopuminen, 1-5 pistettä 7.5 Vaihtoehtoiset tuotteet, 1-5 pistettä 7.6 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

7.1 Ympäristöselvitys

Ylivieskan seurakunnan ja Merijärven kappeliseurakunnan siivoustoimesta on tehty ympäristödiplomin hakuun liittyen ympäristöselvitys viimeksi vuonna 2014. Siivousmitoitus on tehty Ylivieskassa vuonna 2009 (pisteet laskettu edellisen ympäristödiplomin haun yhteydessä). Sen todettiin vähentäneen siivouksen ympäristövaikutuksia, sillä siivouksen määrää järkeistettiin, sekä siivousaineiden valikoimaa ja käyttöä minimoitiin. Jatkossa selvitetään olisiko siivousmitoituksen tekeminen mahdollista ja järkevää myös Merijärvellä. Samalla pohditaan olisiko Ylivieskan mitoitus jo aika uusia.

Ylivieskassa siivoajat hoitavat Pietarin ja Marian päivittäissiivouksen. Ravitsemustyöntekijät siivoavat Suvannon ja Marian viikonloppuisin. Suntiöt siivoavat kappelit. Lisäksi Törmälän leirikeskuksen siivouksessa on kesäaikaan 1,5 henkilöä. Merijärven kappeliseurakunnassa siivouksesta vastaa ravitsemustyöntekijä ja kirkon siivouksen hoitaa suntio. Kesäkausina töissä on myös kesätyöntekijöitä, jolloin tehdään tilojen suursiivous. Seurakuntakotiin tehdään tilaisuuksien jälkeen ylläpitosiivous ja kirkkoherranvirasto siivotaan viikoittain tarpeen mukaan.

Seurakunnan pesulatoimijat ovat vaihtuneet edellisen ympäristökatselmuksen jälkeen. Palvelut ostetaan nyt lähipesuloista Nivalasta ja Pattijoelta. Siivousliinat ja Törmälän liinavaatteet pestään itse ympäristöystävällisesti. Ruokaloissa käytetään Lindströmin liinoja, joiden toimittaja hoitaa myös pesun (pisteet kohdassa **6.9**). Nivalan pesulan ympäristövaikutuksia on etsitty nettisivuilta, mutta tietoa ei siellä ole saatavilla. Sen sijaan Lindströmin sivuilta on löydetty paljon tietoa toiminnan vastuullisuudesta, myös ympäristövaikutuksista (lindstromgroup.com/fi).

Siivousaineiden käyttö on minimoitu (siivousmitoitus). Aineet on hankittu Finntensidiltä Ylivieskasta tiivisteinä. Vuodesta 2020 lähtien siivousaineet hankitaan Staples:in kautta. Edellisen väliauditoinnin jälkeen pulloihin hankittiin annostelupumput. Se tarkoittaa edelleen annostelua ja vähentää kulutusta (pisteet kohdassa **7.6**).

Siivousaineet ja muut käytössä olevat kemikaalit:

- yleispesuaine (Joutsenmerkitty)
- saniteettitilojen pesuaine
- uuninpuhdistusaine
- pinttyneen tiskin liotusaine
- astianpesukoneaine
- Fairy –astianpesuaine (käsitiski ja ikkunanpesu)

- lattiansuoja-aine lattiakoneeseen (Ylivieska)
- käsipesuneste (Joutsenmerkitty)
- kotisiivousaineet (Merijärven pappila)
- muurahaismyrky (Merijärvi, toisinaan)

Tarvittavat käyttöturvallisuustiedotteet ovat saatavilla ja henkilökunta osaa hävittää vanhentuneet tuotteet oikein.

Siivousaineet säilytetään lukitussa tilassa Ylivieskassa. Myös Merijärvellä tilan voisi lukita, mutta käytännön syistä se on pidetty auki, sillä siivousaineita tarvitsevat yhdistykset eivät pääse lukittuun tilaan. Järjestetään asia jatkossa siten, että siivouskomero on lukittuna ja avain tarvittaessa saatavilla.

7.2 Hankintojen ympäristökriteerit

Ylivieskan seurakunnan siivoustoimen hankinnoissa tärkeänä kriteerinä on ympäristöystävällisyys.

PISTEET:

7.3 Henkilökunnan koulutus

Toimitalo Pietarin siivoojalla on laitoshuoltajan koulutus. Muilla tilojen puhtaanapitoon osallistuvilla on keittiöalan koulutus (sisältää puhtaanapidon). Ylivieskan seurakunnan siivousainehankinnoista vastaavalla on restonomin (ylempi amk) koulutus. Merijärven kappeliseurakunnan siivouksesta vastaavalla henkilöllä ei ole siivousalan koulutusta, mutta työpalavereissa on ollut useampia täsmäkoulutuksia. Lisäksi Ylivieskassa on osallistuttu vuosittain Finntensidin kesäpäiville.

Seurakunnan keittiö- ja siivoushenkilökunta on suorittanut puhdistuspalvelualan Ympäristöpassin vuonna 2015 (pisteet kohdassa **3.12**). Se päivitetään alkavalla diplomikaudella, jolloin myös siivoustöihin osallistuvat suntiot suorittavat passin. Ympäristöpassi on voimassa 3 vuotta, jonka jälkeen se tulee uusia: <http://www.ymparistoosaava.fi/puhdistuspalveluala/>

7.4 Haitallisista aineista luopuminen

Siivouksessa ei käytetä merkittäväsi desinfiointiaineita eikä lainkaan Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012 kohdassa 7.4. mainittuja haitallisia aineita (fosfaatit, fosfonaatit, kloori, EDTA, NTA). Ympäristöystävällisten tuotteiden valikoimaa ollaan halukkaita laajentamaan edelleen.

7.5 Vaihtoehtoiset tuotteet

Seurakunnan siivoustoimessa on käytössä seuraavat vaihtoehtoiset, kemikaalien käyttöä vähentävät menetelmät ja tuotteet:

- höyrypuhdistin (kangaspäälliset tuolit, lattian saumat)
- painehuuhtelulaite (Ylivieskassa)
- lattianhoitokone (Ylivieska)
- mikrokuituliinat (vähentää puhdistusaineiden käyttöä)

7.6 Muut toimenpiteet

Pesuaineet hankitaan suurina pakkauskokoina, joten pullojätettä syntyy todella vähän. Edellisen väliauditoinnin jälkeen pulloihin hankittiin annostelupumput, mikä tarkoittaa edelleen annostelua ja vähentää kulutusta.

7.7 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

-Ostopalveluina hankittavan pesulapalvelun ympäristövaikutukset selvitetään

-Harkitaan siivousmitoitusta myös Merijärvellä

-Merijärven siivousaineet säilytetään turvallisesti (lukittu tila)

-Ympäristöystävällisyys vahvistuu hankintakriteerinä

-Siivoustyötä tekevät suorittavat puhdistuspalvelualan ympäristöpassin

Pesulapalveluiden ympäristövaikutuksia on alettu selvittämään.

Siivousmitoitusta ei ole tehty Merijärvellä. Ylivieskan siivousmitoitus tehtiin vuonna 2009.

Siivousaineille järjestettiin lukittu tila Merijärvellä, mutta ovea ei pidetä lukittuna käytännön syistä. Jatkossa tilanne korjataan.

Muilta osin tavoitteet ovat toteutuneet.

7.8 Tavoitteet vuosille 2020-2024

Tavoitteet	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Ostopalveluna hankittavan pesulapalvelun ympäristövaikutukset selvitetään edelleen.	Tiedustellaan asiaa pesuloista	2020-2024	Maarit Repo, Ulla Lehtola	
Harkitaan siivousmitoitusta Merijärvellä ja Ylivieskassa.	Olisiko järkevää/mahdollista? - Merijärven siivousmitoitus - Ylivieskan siivousmitoituksen uusinta	2020-2024	Kaisa Toivoniemi, Maarit Repo, Ulla Lehtola	
Merijärven siivousaineiden säilytys tehdään turvallisiksi.	Ovi pidetään lukittuna ainakin silloin kun paikalla on lapsia. Siivousaineita tarvitseville järjestetään pääsy lukittuun tilaan.	2020-2024	Ulla Lehtola	
Siivoustyötä tekevät uusivat Puhdistuspalvelualan Ympäristöpassin (myös suntiot).	http://www.ymparistoosaava.fi/puhdistuspalveluala/	2020-2024	Maarit Repo, Ulla Lehtola, Hannu Jussi-Pekka, Antti Sakko	

8 ENERGIA JA RAKENTAMINEN

Minimi	Pisteet
8.1 Rakentamista ohjaava lainsäädäntö	8.8 Ekologinen rakentaminen, 1-10 pistettä
8.2 Kulttuuriperinnön suojelu	8.9 Säästötavoitteiden toteutuminen, 1-30 pistettä
8.3 Uudis- ja korjausrakentamisen ympäristökriteerit	8.10 Uusiutuva energia, 2-20 pistettä
8.4 Energian ja veden kulutuksen seuranta	8.11 Ympäristömerkitty energia, 5 pistettä
8.5 Energiakatselmus	8.12 Energiansäästöviikko
8.6 Energiavastuuhenkilö	8.13 Tilojen käyttöasteen tehostaminen, 2-5 pistettä
8.7 Neuvonta ja opastus	8.14 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

Seurakunnalla on Ylivieskassa seuraavat kiinteistöt: keskustan alueella seurakuntakoti Maria, toimitalo Pietari, sekä Suvannon ja Heikkilän kappelit. Suvannon kappelin yhteydessä sijaitsevat kiinteistö- ja hautaustoimen varastot ja huoltohallit. Vainajien säilytystilat ovat Heikkilän ja Suvannon kappelien yhteydessä. Sivukyläen kappelit sijaitsevat Kankaalla, Kantokylällä ja Raudaskylällä. Lisäksi Törmälässä sijaitsee leirikeskus ja Joonalassa metsäkämpä, sekä kota. Ylivieskan vanha päätyornillinen ristikirkko tuhoutui palossa 26.3.2016. Uusi kirkko on tätä kirjoittaessa rakenteilla.

Merijärvellä seurakunnan kiinteistöt ovat: kirkko, seurakuntakeskus ja seurakuntatoimisto, sekä Pyhäkosken kappeli. Merijärven kirkko sijaitsee mäenkumpareella, jonka molemmin puolin sijaitsivat aikoinaan Tähkijärvi ja Merijärvi. Kirkon ovensuussa on Suomen sodan sotainvalidia muistuttava vaivaisukko. Merijärven kellotapulien alaosa on erikoisen ja Suomen oloissa harvinaisen muotoinen, sillä se levenee viistosti alaspäin. Kirkon ympäristössä on vanha lainaviljavarasto, joka toimii museona. Vainajien säilytystilat ovat kirkkohautausmaan huoltorakennuksen yhteydessä.

Seurakuntamestarit vastaavat seurakunnan kiinteistöjen ylläpidosta.

MINIMI:

8.1 Rakentamista ohjaava lainsäädäntö

Ylivieskan seurakunnassa noudatetaan rakentamista, käyttöä ja korjaamista ohjaavaa lainsäädäntöä. Rakentamisen ympäristövaikutukset selvitetään suunnitteluvaiheessa.

8.2 Kulttuuriperinnön suojelu

Merijärven kirkko (1781, tapuli 1799) on lakiin perustuen suojelukohde. Merijärven kirkon läheisyydessä sijaitsee myös arvokas museokohde, vanha lainaviljamakasiini.

Ylivieskan seurakunnan kulttuurihistoriallisesti arvokkaat esineet menetettiin kirkkopalossa. Ainoastaan 300 vuotta vanha messukasukka pelastui ja on restauroitu Jyväskylän konservatoriossa. Kasukka sijoitetaan uuteen kirkkoon.

8.3 Uudis- ja korjausrakentamisen ympäristökriteerit

Ylivieskan seurakunnan uudis- ja korjausrakentamisessa otetaan ympäristökriteerit huomioon. Isompien laitteiden ja koneiden osalta on energiatehokkuus ollut jo pitkään tärkeä hankintakriteeri. Kun seurakunta toimii rakennuttajana ja tilaa rakennustyöt ulkopuoliselta yhtiöltä, tulee tarjouspyyntöön ja sopimukseen kirjata rakentamisen ympäristövelvoitteet, kuten energia- ja tilatehokkuus, ympäristövaikutusten arviointi ja haittojen ehkäisy, sekä rakennusjätteiden lajittelu.

Energiatehokkuus merkitsee myös taloudellisia säästöjä. Toimitalo Pietari (rakentamisvuosi 2009) on erittäin energiatehokas. Esimerkiksi lämmitys, ilmanvaihto (myös alapohja), valaistus ja lukitus on automatisoitu. Uuden kirkon energiatehokkuudesta on kerrottu kohdassa **8.8**.

Kiinteistöjen ylläpito- ja kunnostustarve on jatkuvaa. Edellisen ympäristökatselmuksen (2015) jälkeen on mm. tehty Marian korjausremontti, uusittu Merijärven seurakuntakodin ilmanvaihtoa ja pintaremontoitu Merijärven pappilaa.

Ympäristödiplomiseurakuntia on kannustettu liittymään kunta-alan Energiatehokkuussopimukseen Työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Ylivieskan seurakunta ei ole tehnyt sopimusta. Uuden, tulevana syksynä julkaistavan ympäristödiplomikäsikirjan mukaan seurakunnan on vähintäänkin seurattava energiankulutusta Basis -järjestelmässä. Toisen seurantavuoden jälkeen voidaan asettaa energiankulutuksen vähentämistavoitteet. Ylivieskan seurakunta sitoutuu seurantaan ja säästötavoitteiden asettamiseen Basis -järjestelmässä.

8.4 Energian ja vedenkulutuksen seuranta

Ylivieskan seurakunnan kiinteistöjen energian- ja vedenkulutusta seurataan jatkuvasti. Molemmat on valittu myös ympäristöindikaattoreiksi. Seuranta tehostuu entisestään, kun Basis -järjestelmä hiililaskureineen otetaan käyttöön. Seuranta auttaa hillitsemään energiankulutusta ja vähentämään päästöjä.

Rakennusten energiankulutuksen seuranta voidaan korjata lämmitystarveluvulla, jotta saman rakennuksen kulutus eri vuosina on vertailukelpoista. Lämmitystarveluvun saa esimerkiksi ilmatieteen laitokselta www.fmi.fi/tuotteet tai www.motiva.fi. Lämmitys- ja vedenkulutusseurannan luvut olisivat paremmin verrattavissa ominaiskulutuksena raportoituna (kWh/m³ ja l/ m³). Lisäksi on huomioitava tilojen käyttömuutokset.

8.5 Energiakatselmus

Energiakatselmus tarkoittaa kiinteistöjen lämmitys-, vesihuolto- ja ilmanvaihtotoimintojen järjestelmällistä tarkastelua energiatehokkuuden näkökulmasta. Energiakatselmus tai kuntokartoitus käytön ja energiankulutuksen kannalta merkittävässä kiinteistöissä on diplomiseurakunnan minimivaatimus. Lisäksi olisi toteutettava tai suunniteltava tarvittavat säästötoimet 0-3 vuoden takaisinmaksuajalla. Työ voidaan teettää ulkopuolisella asiantuntijalla tai tehdä itse asiantuntemuksen riittäessä. Ylivieskan seurakunnassa se on päätetty tehdä omana työnä.

Ylivieskan seurakunnassa tavoitellaan jatkuvasti parempaa rakennusten energiatehokkuutta. Energiankulutusta ja laitteita seurataan ja huolletaan säännöllisesti, sekä toteutetaan korjaustoimet välittömästi tarpeen ilmennyttyä. Kiinteistönhoidosta ja energiankäytöstä vastaavat henkilöt osaavat kertoa kulutuksen painopisteet, sekä oleelliset ja kohtuullisella panoksella toteutettavat energiansäästömahdollisuudet. Kiinteistön käyttäjät opastetaan automatiikan ja tekniikan käyttöön.

Toimitalo Pietarissa, seurakuntakoti Mariassa ja Suvannon kappelissa on lämmitysmuotona kaukolämpö. Sivukylien kappelit ja Törmälän leirikeskus lämmitetään sähköllä, mutta hiljaisina aikoina ne pidetään kylmillään ja tiloissa, joissa on vesipiste ylläpitolämpötilalla. Merijärven seurakuntakoti, kirkko ja pappila ovat öljylämmitteisiä. Lämmitysmuodon vaihtamisesta kauko-, tai maalämpöön on keskusteltu.

Vainajien kylmäsäilytystilojen huolto tapahtuu ostopalveluna. Kylmiöiden freonipohjainen kylmäaine on vaihdettu Ylivieskassa parikymmentä vuotta sitten fluorietaanipohjaiseen R404A - kylmäaineeseen. Merijärven kappeliseurakunnan kylmiössä kylmäaineessa on edelleen freonia.

Keittiön kylmälaitteet ovat freonittomia ja 2000-luvulla hankittuja (pakastin 2013, maitokaappi 2002). Suvannon kappelin keittiön kylmiöt, pakastin ja tiskikone ovat vuodelta 2006. Myös Törmälän keittiölaitteet on uusittu 2000-luvulla. Merijärven keittiön kylmälaitteet ovat 1990-luvulta.

8.6 Energiavastuuhenkilö

Seurakunnan energiavastuuhenkilönä toimii talousjohtaja Kaisa Toivoniemi.

8.7 Neuvonta ja opastus

Seurakunnan tilojen käyttäjiä ohjataan energiaa ja vettä säästäviin toimintatapoihin. Emännät, seurakuntamestarit ja muut kiinteistötyötä tekevät opastetaan tekniikan, esimerkiksi ilmanvaihtolaitteiston oikeaan ja energiaa säästävään käyttöön. Lämmitys ja valaistus säädetään niin, ettei turhaa kulutusta synny. Lisäksi esimerkiksi atk-laitteisiin on ohjelmoitu oletusasetuksina näytön- ja virransäästötoiminnot.

PISTEET:

8.8 Ekologinen rakentaminen

Ekologinen rakentaminen tässä tarkoittaa rakentamismääräyksiä pidemmälle menevien ympäristö- ja energiatehokkuustavoitteiden asettamista.

Ylivieskan seurakunnassa toteutetaan /on toteutettu ekologisia rakennus- ja korjaustoimenpiteitä, mm.:

- Ylivieskaan rakennetaan ekologista kirkkoa (lähiresurssien hyödyntäminen, kestävä suunnittelu- ja rakenneratkaisut, energiansäästö lämmityksessä, ilmanvaihdossa ja valaistuksessa)
- valaistuksessa on siirrytty energiaa säästävien led-lamppujen käyttöön ja lamppuissa on himmennysmahdollisuuksia

- toimitalo Pietarin talotekniikka on automatisoitu (lämmönsäätö, ilmanvaihto, valaistus). (Pisteet laskettu edellisen diplomin haun yhteydessä.)
- Merijärvellä on koekäytössä lämpöpumppu, jonka avulla odotetaan energiansäästöä

8.9 Säästötavoitteiden toteutuminen

Seurakunta asettaa alkavalla diplomikaudella Basis -laskurin pohjalta realistiset energiankulutuksen vähennystavoitteet ja seuraa tavoitteiden saavuttamista. Toteutuneet säästöt voi laskea diplomin pisteiksi.

8.10 Uusiutuva energia

Ylivieskan seurakunnan ostama sähkö ei sisällä uusiutuvaa energiaa yli 10 %.

8.11 Ympäristömerkitty energia

Ylivieskan seurakunnan käyttämä sähkö kilpailutettiin vuonna 2020. Sähköyhtiöiltä pyydettiin tarjoukset sekä vapaan energian, että vaihtoehtoenergian (=ympäristöystävällinen) osalta. Tällä kertaa ei valittu ympäristöystävällistä energiaa taloussyistä, mutta todettiin, että seuraavaa diplomia hakiessa voitaisiin pohtia asiaa uudelleen.

8.12 Energiansäästöviikko

Ylivieskan seurakunta osallistuu säännöllisesti lokakuussa pidettävään Motivan Energiansäästöviikkoon:

- osa toimitalon Pietarin käytävävaloista on kytketty pois viikon ajaksi
- päiväkerhoissa on järjestetty viikon aikana hämäräkerhoja, joissa on mm. tutustuttu heijastimien ja taskulamppujen käyttöön.

Energiansäästöviikosta on tiedotettu seurakunnan tiedotuskanavissa.

8.13 Tilojen käyttöasteen tehostaminen

Suvannon kappelin käyttö on tehokasta. Siellä on järjestetty kirkkopalon jälkeiset jumalanpalvelukset ym. tilaisuudet, sekä hautajaisia, kuoroharjoituksia ja muuta iltatoimintaa. Toimitalo Pietarissa on lapsityön tiloilla myös säännöllistä iltakäyttöä, kun Lapsiarkki toimii kerran viikossa. Ylivieskan uuden kirkon rakentamisessa on huomioitu tilojen muunneltavuus ja yhdisteltävyys. Kirkossa on jatkossa hyvät mahdollisuudet järjestää myös iltatoimintaa, konsertteja ja kokoontumisia. Yhdistettynä kirkkosali ja seurakuntasalit tulevat mahdollistamaan yli 700 hengen tilaisuudet.

Merijärven seurakuntakotia käytetään monipuolisesti. Tammikuun alusta palmusunnuntaihin sali jaetaan verhoilla ja jumalanpalvelukset järjestetään toisella puolella. Lisäksi tiloja käytetään aktiivisesti mm. kuoroharjoituksiin ja kotiseutuyhdistyksen tarpeisiin. Merijärven pappilaa käytetään kerhotiloina, sekä järjestetään pieniä kokouksia, juhlia ja ruokailuja. Myös MLL ja Rauhanyhdistys käyttää niitä toiminnassaan.

8.14 Muut toimenpiteet

Merijärven öljyn kulutus on vähentynyt merkittävästi. Joululta pääsiäiseen kirkko on kylmillään ja jumalanpalvelukset pidetään seurakuntatalolla. Kevään jumalanpalvelukset Merijärvellä alkavat vasta klo 13, joten kirkkoa ei tarvitse alkaa lämmittää edellisiltana. Lisäksi energian säästöä toteutetaan automaattisella lämpötilan laskulla. Se onnistuu puhelinohjauksella.

Vedenkulutusta on tavoiteltu asettamalla vuonna 2017 Törmälän leirikeskuksen suihkuihin säästöpäätös -suuttimet, jotka vähentävät vedenkulutusta. Lisäksi vuonna 2020 otetaan koekäyttöön mittausjärjestelmä (Fiksuvesi), jonka avulla kulutusta voidaan seurata ajantasaisesti sähköpostista.

Seurakunnassa on rakennusmateriaalien uusiokäyttöä, esimerkiksi sammaloituneet betoniportaavat on tuotu Pietarin leikkipihan yhteyteen.

Seurakunnan kiinteistönhoidon työalalla toimivat suorittavat Ympäristöpassikoulutuksen seuraavan diplomikauden 2020-2024.

8.15 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

- Energiatehokkuussopimukseen liittyminen*
- Energian ja vedenkulutuksen ja ilmanvaihtotoimien järjestelmällinen seuraaminen*
- Määritetään energiansäästön konkreettiset tavoitteet*
- Opastetaan tilojen ja laitteiden käyttäjiä*
- Korjausrakentamisessa huomioidaan myös energiaratkaisut*
- Kiinteistöalan työntekijät suorittavat ympäristöpassin*

Seurakunta ei ole liittynyt Energiatehokkuussopimukseen, mutta jatkossa energiankulutuksen säästöjä tavoitellaan Basis -laskurin avulla. Merijärvellä on selvitelty energiaratkaisuja (öljylämmityksen vaihtaminen maa- tai kaukolämpöön). Energiankulutusta seurataan säännöllisesti ja tilojen käyttäjiä opastetaan. Korjausrakentamisessa huomioidaan energiaratkaisut.

Ympäristöpassien suoritus kiinteistöalalla aloitettiin, mutta alkavalla diplomikaudella jokainen kiinteistöalan työntekijä suorittaa passin.

8.16 Tavoitteet vuosille 2020-2024

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Energiankulutusta vähennetään tavoitteellisesti (=ympäristö-indikaattori).	Seuranta Basis -järjestelmässä (merkittävät kiinteistöt). Asetetaan konkreettiset säästötavoitteet ja -toimet.	2022	Kaisa Toivoniemi, Hannu Jussi-Pekka, Antti Sakko	
Opastus energiatehokkuuteen	Tilojen käyttäjien, laitteistojen käyttäjien opastus	2020-2024	Kaisa Toivoniemi, Hannu Jussi-Pekka, Antti Sakko	
Otetaan käyttöön ympäristöystävällistä energiaa.	Merijärven seurakuntakoti, pappila ja kirkko (nykyisin öljylämmitys). Ympäristöystävällinen sähkö seurakunnassa.	2020-2024	Kaisa Toivoniemi	
Kiinteistöhoito-alan työntekijät suorittavat ja uusivat ympäristöpassin.	http://www.ymparistoosaava.fi/kiinteistohoitoala/	2020-2024	Hannu Jussi-Pekka, Antti Sakko	

9 RUOKA JA KEITTIÖT

Minimi	Pisteet
9.1 Ympäristöselvitys	9.5 Lähituotteet, 2-10 pistettä
9.2 Ympäristömerkityt tuotteet	9.6 Luomutuotteet, 1-10 pistettä
9.3 Reilun kaupan tuotteet	9.7 Kasvisruoka, 1-10 pistettä
9.4 Ravintosuositukset	9.8 Reilun kaupan pisteet, 1-10 pistettä
	9.9 Ympäristöpassi, 2-6 pistettä
	9.10 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

9.1 Ympäristöselvitys

Ruokahävikkiä torjutaan Ylivieskan seurakunnassa mm. suunnittelemalla tarjoilu ruokailijoiden määrän mukaan, käyttämällä valmiita salaattipohjia, sekä lämmittämällä edellispäivän ruokia. Jätehuoltoa ja sen ohjeistusta on selvitetty luvussa **6**. Seurakunnan keittiökoneiden energiankulutuksesta on kerrottu kohdassa **8.5**. Keittiön hankintoja ja kuljetuksia, sekä koulutusasioita käydään läpi seuraavien otsakkeiden alla.

Lakisääteinen omavalvonta on järjestetty. Omavalvonnan suunnitelmassa on elintarvikkeiden tulotarkastus, säilytysolosuhteiden valvonta, ruuan valmistuksen ja tarjoilun seuranta. Kerran viikossa tehdään suunnitelman mukaiset kirjaukset omavalvonnan kansioihin.

9.2 Ympäristömerkityt tuotteet

Ympäristöystävällisyys on hinnan ohella keskeinen valintakriteeri Ylivieskan seurakunnan hankinnoissa. Tästä on kerrottu jo luvussa **4**. Ympäristömerkittyjen tuotteiden valikoimaa ollaan halukkaita lisäämään. Merijärvellä ympäristömerkittyjen tuotteiden valintaa hankaloittaa paikallisen liikkeen suppea tarjonta.

9.3 Reilun kaupan tuotteet

Ympäristötyöryhmässä on sovittu 20.5.2020, että reilun kaupan kahvia ja teetä tarjotaan jatkossa tavanomaisen rinnalla. Diakoniatyön kahvihuoneessa reilun kaupan kahvi on säännöllisesti käytössä (Mundo).

9.4 Ravintosuositukset

Seurakuntakoti Mariassa toimii iäkkäiden ateriapalvelu ja ruuan valmistuksessa noudatetaan iäkkäiden ravintosuosituksia (2010). Törmälän leirikeskuksessa noudatetaan yleisiä ravitsemussuosituksia huomioiden lasten ja nuorten erityisvaatimukset. Yleisesti seurakunnan ruuan valmistusta ohjaavat Valtion ravitsemussuositukset 2014, jotka pohjautuvat pohjoismaisiin ravitsemussuosituksiin.

PISTEET:

9.5 Lähituotteet

Ylivieskan seurakunnan ruokatuotteiden valintaa ohjaa ensisijaisesti se, onko tukulla keräys- ja kuljetuspalvelu. Juureksissa, kasviksissa ja marjoissa huomioidaan kausivaihtelut ja paikalliset toimijat. Myös leivät otetaan paikalliselta toimijalta. Riisin tilalle vaihdetaan ohra silloin kun se on mahdollista.

Lähellä tuotetuista tuotteista Ylivieskan seurakunnan keittiöllä on käytössä seuraavat:

- peruna ja muut juurekset, kurkku ja muita vihanneksia: Kotirannan vihannesjaloste, Ylivieska. Kotimainen tomaatti.
- osa käytetyistä marjoista syksyisin suoraan paikallisilta poimijoilta (puolukat, mustikat, karpalot, sekä punaherukoita).
- ruisleipä ja kahvileipä: Pirjon Pakari, Ylivieska. Häggman, Ylivieska/Haapajärvi.
- graavi- ja kylmäsavukala sekä tuore- ja pakastekala: Oulun Hätäjä
- liha: Nurmo (Atria).

Merijärven kappeliseurakunnan keittiön lähituotteet:

- perunat, kasvikset: Vihannestukku, Merijärvi. Pyhäjoen ja Kalajoen perunanviljelijät
- mansikat: Nivalan mansikkatila, Merijärvi. Muut marjat: Justus, Ylivieska.
- leipätuotteet: Pohjanmaan leipomo, Pyhäjoen leipomo. Ruisleipä juhliin leivotaan itse.
- kala: Pirkola, Kalajoki
- paistilihat ym. suurkasvattajilta

Kaikista Ylivieskan seurakunnan käyttämistä tuotteista noin 50 % on lähituotteita ja Merijärven kappeliseurakunnassa noin 50-60 %.

9.6 Luomutuotteet

Ylivieskassa ei käytetä tällä hetkellä luomutuotteita, sillä niitä on heikosti saatavilla. Merijärvellä käytetään luomutuotteista luomukuohukermaa ja jauhoja (Tyngän mylly).

9.7 Kasvisruoka

Seurakuntakoti Mariassa ja iäkkäiden ateriapalvelussa toteutetaan yksi kasvisruoka viikossa. Jokaisella leirillä on yksi kokonainen kasvisruokapäivä. Lisäksi kasvisruokavaihtoehto tarjotaan pitopalvelussa pyydettyä. Käytetyt kasvikset ovat pääsääntöisesti kotimaisia.

9.8 Reilun kaupan pisteet

Reilun kaupan kahvia oli koekäytössä vuonna 2006, mutta kielteisten makua koskevien kommenttien takia siitä luovuttiin. Edellisellä diplomikaudella reilun kaupan kahvia oli käytössä uudelleen, kunnes Metro pikatukusta ei enää saatu haluttua pussikokoa. Jatkossa reilun kaupan kahvia on päätetty pitää valikoimassa tavanomaisen rinnalla.

Ruokapalveluissa on laskettu, että reilun kaupan kahvin hinta on neljä kertaa kalliimpaa kuin tavallisen kahvin. Esimerkiksi vuonna 2018 kahvia ja teetä ostettiin 3400 eurolla (säästöt ovat menossa seurakunnassa). Kahvit ja teet hankitaan keskitetysti eri työaloille. Merijärvellä reilun kaupan kahvin käyttöä rajoittaa se, ettei sitä ole paikallisessa liikkeessä tarjolla.

9.9 Ympäristöpassi

Ympäristöpassi on voimassa kolme vuotta ja keittiöhenkilökunta suoritti sen viimeksi vuonna 2015. Alkavalla diplomikaudella 2020-2024 ympäristöpassi päivitetään kaikkien keittiöntyöntekijöitten osalta. Passin suorittaminen ja siihen kuuluvat asiat löytyvät osoitteesta: www.ymparistootsaava.fi

9.10 Muut toimenpiteet

Kaloissa suositaan lohen lisäksi tuoreita kotimaisia kaloja: ahventa, silakkaa, muikkuja.

Tukkuliikkeen vaihduttua Ouluun pakastemarjat otetaan kotimaisina.

Työaloilta esitettiin ympäristökatselmuksessa toive, että ympäristöystävällisen ruuan, lähiruuan ja reilun kaupan tuotteiden kulutusta seurattaisiin vuositasolla ja käytäisiin seurantatietoja läpi työntekijäkokouksissa. Se todettiin kuitenkin käytännössä mahdottomaksi muitten kuin reilun kaupan tuotteiden osalta.

Ympäristökatselmuksessa tuli myös esiin kysymys, voitaisiinko ylijäämäruokaa myydä työntekijöille ruokahävikin vähentämiseksi. Keittiö ei näe asialle esteitä, asiaa suunnitellaan ja viedään eteenpäin alkavalla diplomikaudella. Graavi- ja kylmäsavustetun kalan osalta keittiö joutuu noudattamaan elintarvikelain säädöksiä ja terveystarkastajan määräyksiä eikä voi luovuttaa tarjolla ollutta kalaa. Kalahävikki on ylipäättään pientä, jos kaikkea kalaa ei laiteta kerralla tarjolle. Kalan, joka ei ole ollut pöydässä tarjolla voi palauttaa asiakkaalle.

9.11 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

- Ympäristöystävällisten tuotteiden valikoima lisääntyy*
- Rippileireillä toteutetaan yksi kasvisruokapäivä viikossa*
- Reilun kaupan kahvin ja teen käyttö vakiintuu*
- Ruokapalvelualan henkilöstö suorittaa ympäristöpassin*

Paikallisten ja kotimaisten tuotteiden käyttö on runsasta, mutta ympäristömerkittyjen tuotteiden käyttö ei ole sanottavasti mm. saatavuus- ja hintasyistä lisääntynyt. Haasteeksi ympäristöä huomioivissa valinnoissa koetaan myös luotettavan tiedon saaminen.

Kaikilla leireillä toteutetaan yksi kasvispäivä viikossa.

Reilun kaupan kahvin ja teen käyttö loppui edellisellä diplomikaudella. Syynä tähän oli negatiivinen palaute teen mausta, reilun kaupan kahvin korkea hinta ja kahvin saatavuusongelmat.

Keittiöhenkilökunta on suorittanut ympäristöpassin vuonna 2015 ja se uusitaan alkavalla diplomikaudella.

9.12 Tavoitteet vuosille 2020–2024

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)	Arviointi
Reilun kaupan kahvin ja teen tarjonta vakiintuu.	Reilun kaupan kahvi otetaan tarjolle tavanomaisen rinnalle.	2020-2024	Maarit Repo, Ulla Lehtola	
Ylijäämäruuan myyntiä henkilöstölle kehitetään.	Selvitetään mahdollisuudet ja sovelletaan käytäntöön.	2020-2024	Maarit Repo, Ulla Lehtola	
Ruokapalvelualan henkilöstö uusii Ympäristöpassin.	www.ymparistopassi.fi	2020-2024	Maarit Repo, Ulla Lehtola	

10 TOIMISTOT

Minimi	Pisteet
10.1 Ympäristöselvitys 10.2 Energiansäästö 10.3 Toimiston hankinnat	10.4 Uusiopaperi ja muut uusiotuotteet, 1-5 pistettä 10.5 Paperin kulutuksen vähentäminen, 1-5 pistettä 10.6 Green Office, 5 pistettä 10.7 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

10.1 Ympäristöselvitys

Seurakunnan toimistot sijaitsevat Ylivieskan toimitalo Pietarissa, sekä Merijärven pappilassa. Toimistojen ympäristöselvityksessä huomioidaan erityisesti energiankulutus, hankinnat, paperinkulutus, kertakäyttötuotteet ja toimistojen yleinen viihtyvyys. Jätehuolto on selvitetty luvussa **6**, sekä ympäristöasioista tiedottaminen ja koulutus luvussa **3**.

10.2 Energiansäästö

Seurakunnan ammattitaitoinen kiinteistöhenkilöstö seuraa säännöllisesti energiankulutusta ja tekee tarvittavat korjaustoimet välittömästi. Valaistuksessa on siirrytty energiaa säästävään led-tekniikkaan. Valaisimissa on myös himmentimiä ja kulkutunnistimia. Lisäksi esimerkiksi toimitalo Pietarissa päivänvalon hyödyntäminen onnistuu isokokoisten ikkunoiden ansiosta. Toimistohenkilökunta voi säätää valaistusta tarpeidensa mukaan ja kohdevalaistus on huomioitu. Tilojen käyttäjät opastetaan laitteiden ja tekniikan käyttöön.

Energiansäästöä on ajateltu myös toimistojen atk-laitteissa. Niihin on ohjelmoitu esiasetuksena näytönsäästötoiminto. Turhaa kopiointi ja tulostusta vältetään, jolloin paperinsäästön (kts. **10.5**) ohella säästetään myös energiaa.

10.3 Toimiston hankinnat

Seurakunnan hankintakäytännöt on selostettu kohdassa **4.2**. Atk-laitteet hankitaan IT-keskukselta leasing-koneina ja energiansäästö on tärkeä valintakriteeri. Energiansäästö on valittu myös seurakunnan ympäristöindikaattoriksi. Käytössä on myös ympäristömerkittyjä tuotteita (kts. **4.7**), jatkossa niiden valikoimaa pyritään lisäämään. Toimistoissa käytetään kertakäyttötuotteita, kuten kyniä, liimapuikkoja, kertakäyttöparistoja ja värikasetteja. Isot tulostinmustepatruunat palautetaan toimittajalle.

PISTEET:

10.4 Uusiopaperi ja muut uusiotuotteet

Tällä hetkellä käytössä ei ole uusiotuotteita.

10.5 Paperin kulutuksen vähentäminen

Paperin kulutuksen vähentäminen on tietoinen tavoite seurakunnassa. Työaloilla on käytössä siihen lukuisia keinoja:

- säästäväinen asenne ja harkinta
- atk:n hyödyntäminen (kannettavat tietokoneet, isot ja lukemista helpottavat näyttöruudut, videotykit, videoneuvottelut, verkkoasema, sähköinen arkistointi, sähköinen laskutus, sähköiset kokouskutsut ja asiakirjat, IT-tuen käyttö)
- virran- ja näytönsäästötoiminto
- tulostuksen vähentäminen (harkinta, fonttikoko, kaksipuolinen tulostus)
- entiset tulosteet muistilappuina

Diakonian työalalla on vähennetty huomattavasti postitusta hyödyntämällä sähköpostia ja puhelimen viestejä. Kaikki johtokunnan kokouskutsut ja aineistot lähetetään sähköisesti. Myös vapaaehtoisten ja kerhonohjaajien kanssa viestitään sähköisesti mahdollisuuksien mukaan. Paperikopioita otetaan vain tarvittaessa. Paperinkulutuksen vähenemistä on kuitenkin hankala seurata.

Lapsityössä lähetetään kuukausikirje vanhemmille enää kahden kuukauden välein. Pikkutiedotteitakin lähetetään vähemmän ja tulostetaan ne kaksipuolisena. Laululehtisten sijasta käytetään tapahtumissa PowerPoint -esitystä. Perhekerhoissa laulujen sanat tulostetaan isolle paperille valkotaululle ja säästetään tulosteet seuraavaan laulukertaan. Kirjapainoista on haettu jätepaperia askartelukäyttöön.

Nuorisotyö säästää kartonkia ja luontoa, sillä leirikeskuksessa uutena asiana valkotaulu, johon kirjoitetaan päiväohjelma jokaisella leirillä.

Taloustoimisto säästää paperia, kun tulostaa kokousmateriaalit (esim. talouskirjanpidot) vain muutamina kappaleina.

Merijärvellä kanttori säästää paperia käyttämällä tulostettujen laulunsanojen sijasta laulukirjoja. Ne kestävät pidempään kuin tulosteet.

Merijärvellä yleistä tulostamista hillitsee merkittävästi se, että tulostin on vain pappilassa.

10.6 Green Office

Ylivieskan seurakunta ei ole hankkinut virastotaloilleen Green Office -merkkiä.

10.7 Muut toimenpiteet

On päätetty, ettei toimitalo Pietariin tuoda viherkasveja. Niiden puhdistus vaatisi liikaa työtä ja pöly vaikuttaa haitallisesti sisäilmaan. Tietyt kukat myös tuoksuvat ja vaikeuttavat herkistyneiden ihmisten oleskelua tiloissa.

10.8 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET.

- Energian säästö*
- Kopiopaperin kulutus vähenee (10 % /vuosi)*
- Jättemäärät pienenevät*
- Ympäristömyönteisyys hankinnoissa toteutuu*
- Ympäristöasioista raportointi toteutuu suunnitellusti*

Energiansäästö, kopiopaperin kulutus ja jättemäärät olivat edellisen diplomikauden ympäristöindikaattoreita. Energiankulutuksen osalta kulutussuunta on ollut laskeva. Jättemäärien seuranta on ollut vaikeaa, sillä jätelajikohtaisia kertymätietoja ei ole saatu. Kopiopaperin kulutus on säästökeinoista huolimatta pysynyt samassa (1 lava /vuosi).

Hankinnoissa otetaan ympäristöasiat huomioon. Jatkossa pyritään suosimaan ympäristömerkkejä myös kulutustavaroissa.

Ympäristöasioiden raportointia parannetaan tulevalla diplomikaudella luomalla omat toimintasuunnitelmat- ja kertomukset ympäristöasioille.

10.9 Tavoitteet vuosille 2020-2024

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuuhenkilö(t)	Arviointi
Energiaa säästetään toimistoissa.	Käyttötavat Turhien laitteiden ja valojen sammutus Näytönsäästötoiminto Toimistojen lämpötilan säätö ja tuuletuksen optimointi	2020-2024	Kaisa Toivoniemi (=energiavastaava), koko henkilöstö	
Paperin kulutusta vähennetään	Pyritään myös siihen, ettei paperinkulutus kasva nykyisestä	2020-2024	Koko henkilöstö	
Toimistojen jätemäärä pienenee	Lajittelu Turhien hankintojen välttäminen ja entisten korjaaminen mahdollisuuksien mukaan	2020-2024	Hannu Jussi-Pekka ja Antti Sakko (=jätevastaavat), työalat	
Ympäristömyönteisyys hankinnoissa toteutuu	Energiansäästö Ympäristömerkit kulutustavaroissa Uusiotuotteet	2020-2024	Kaisa Toivoniemi, työalat	

11 HAUTAUSMAAT JA VIHERALUEET

Minimi	Pisteet
11.1 Ympäristöselvitys 11.2 Hoito-ohjeet ja koulutus 11.3 Perennahoito	11.4 Hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi, 5 pistettä 11.5 Luonnonmukaisen hoidon alueet, 1-5 pistettä 11.6 Perennat ja muut istutukset, 1-5 pistettä 11.7 Haitallisista torjunta-aineista luopuminen, 5 pistettä 11.8 Kasteluveden vähentäminen, 1-5 pistettä 11.9 Vähäpäästöiset työkoneet, 1-5 pistettä 11.10 Lajistokartoitukset, 1-10 pistettä 11.11 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

11.1 Ympäristöselvitys

Seurakunnan hautausmaat Ylivieskan keskustassa sijaitsevat kirkon, sekä Heikkilän- ja Suvannon kappeliin yhteydessä. Kylähautausmaat ovat Kankaalla, Kantokylällä ja Raudaskylällä. Merijärven kappeliseurakunnan hautausmaat sijaitsevat kirkon yhteydessä ja Pyhänkoskella. Merijärven kirkkohautausmaata on vastikään laajennettu. Hautausmaat eivät sijaitse pohjavesialueilla.

Ylivieskassa on laadittu 2000-luvun alkupuolella hautausmaan hoito-ohjeistus. Puiden hoitosuunnitelma on laadittu, kun puustoa on ollut aika uudistaa. Merijärvellä toteutuu kiinteistö- ja ympäristökatselmus kaksi kertaa vuodessa, jolloin suunnitellaan yhdessä viheralueiden ja hautausmaiden hoitoa.

Ylivieskan hautausmaiden jätelajittelu on erinomaisesti suunniteltu ja toteutettu. Alkavalla diplomikaudella parannetaan vielä Merijärven hautausmaiden puutarhajätteen käsittelyä. (kts. luku 6).

11.2 Hoito-ohjeet ja koulutus

Kiinteistöjen ulkoalueiden kuntoon tullaan jatkossa kiinnittämään yhä suurempaa huomiota, mm. lisäämällä ja uudistamalla kasvillisuutta. Hautausmaiden kunnossapito on jatkuva toimenpide ja tavoitteena on saada alueet esimerkilliseen kuntoon.

Hautausmaiden hoitoluokitus ja hoito-ohjeet päivitetään jatkossa Viheralueiden kunnossapitoluokituksen (RAMS2020) avulla. Siinä viheralueiden hoitoa terävöitetään käyttötarkoituksen, kasvillisuuden ja hoidon tavoitetaso mukaan. Kohdekohtaisia hoitokortteja voi sitten käyttää apuna työntekijöiden perehdytyksessä, sekä hautausmaiden ja viheralueiden hoidon yhtenäistämässä. Tarvittaessa työn voi tilata esimerkiksi ProAgrian maisema-asiantuntijoilta. Lisätietoa kunnossapitoluokituksesta osoitteessa: <https://www.vyl.fi/ohjeet/kunnossapitoluokitus/>

11.3 Perennahoito

Monivuotiset kukat eli perennat ovat monin tavoin ympäristöystävällisempiä kuin kesäkukat. Kesäkukkataimien kasvatusta kasvihuoneissa kuluttaa paljon energiaa, vettä, lannoitteita ja kasvinsuojeluaineita. Taimien ruukuista syntyy myös muovijätettä. Seurakunnan tulisi suosia kotimaisia perennoja omissa istutuksissaan.

Ylivieskassa on suunnitteilla perennapenkki Suvannon kappelin eteen, josta saataisiin myös leikkokukat tilojen somistukseen.

Jatkossa ympäristödiplomin edellytysten mukaisesti Ylivieskan seurakunta tarjoaa hautojen hoitoon perinteisen kesäkukkahoidon vaihtoehtona ”perennahoito” ja ”kukkapesätön hoito”. Monivuotinen hautahoito tulisi myös hinnoitella edullisemmaksi.

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT) on tutkinut perennojen ja monivuotisten ruohokasvien soveltumisesta julkisille alueille. Tutkimuksen väliraportti löytyy osoitteesta: <http://www.mtt.fi/mtts/pdf/mtts157.pdf>

PISTEET:

11.4 Hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventointi

Hautausmaan kulttuurihistoriallisten arvojen inventoinnin voi tehdä yhteistyössä kunnan tai maakuntamuseon kanssa. Kirkkohallitus ja Museovirasto ovat laatineet inventointiohjeet.

Ylivieskan kirkkohautausmaata ympäröivä hyväkuntoinen kiviaita on 1900-luvun alkupuolelta. Myös sankarihautoja kiertää kiviaita, jota korjattiin 2000 -luvun taitteessa.

Merijärven kirkkomaata kiertävä kiviaita oli aikeissa korjata. Osaavaa korjaajaa etsitään.

11.5 Luonnonmukaisen hoidon alueet

Pyhäkosken hautausmaalla on nurkkaus, jossa sammaleen annetaan kasvaa nurmen sijasta. Merijärven pappilan takana niittymäisenä hoidettu alue (0,5 ha) jää jatkossa kunnan rakentamien kuntoportaiden alle.

Sammaleen annettiin kasvaa takavuosina myös Vähäkankaan hautausmaalla. Hautausmaan kävijät antoivat kriittistä palautetta, joten palattiin nurmikon hoitoon. Haudankaivuun yhteydessä sammal tuhoutui ja uusiutuminen on hidasta. Paljas kumpu ei ollut kaunis katsella.

Ympäristökatselmuksen yhteydessä tarkasteltiin edelleen Vähäkankaan hautausmaata. Kappelin takana on reilun kokoinen alue, jonne voisi suunnitella jatkossa luonnonmukaisen hoidon aluetta. Kasvupaikka on karu, mutta nyt sammalpeitteinen. Nurmikon voisi kokeeksi jättää leikkaamatta ja seurata, onko paikalla valmiina niittykukkien siemenpankki. Niittykasvit voisivat hyötyä kalkitsemisestä ja samalla sammalta saataisiin kuriin. Jatkossa voidaan tarvittaessa täydentää

niittykasvillisuutta kylvöillä. Hautausmaankävijöille tulisi tiedottaa (infotaulu, seurakunnan tiedotuskanavat) luonnonmukaisen hoidon perustamisen aikeista. Näin kävijät eivät erehtyisi moittimaan hoidon puutteesta.

11.6 Perennat ja muut istutukset

Seurakunnan hoitohaudoilla ja ruukkuistutuksissa pääovien ja kylmiöiden edessä on käytetty perinteisesti kesäkukkia (begonia, hopealehti), jotka on hankittu tarjouskilpailun perusteella lähialueen puutarhalta. Valintakriteerinä on hinnan lisäksi lajin menestymisvarmuus.

Alkavan diplomikauden tavoitteena on laatia hoitohaudoille vaihtoehto monivuotisista kukista ja markkinoida sitä (kts kohta **11.3**). Seurakunnan puutarhuri on aloittanut selvitystä perennavaihtoehtoista. Monivuotisten kukkien käytöstä haudoilla saa pisteitä sen toteuduttua.

Seurakunta suosii istutuksissaan kestäviä, kotimaisia taimia, sekä kulutusta ja kuivuutta kestäväää nurmista. Merijärven puuntaimet haetaan seurakunnan omasta metsästä.

11.7 Haitallisista torjunta-aineista luopuminen

Haitallisia torjunta-aineita ei käytetä Ylivieskan seurakunnan alueilla, vaan rikkakasvit torjutaan mekaanisesti. Merijärvellä myös liekitys on todettu tehokkaaksi alkukesän torjunnassa.

Hautausmailla käytetään valmiiksi lannoitettua ja kalkittua multaa, jonka keskeisin valintakriteeri on hinta. Kesäkukkaistutuksia Ylivieskassa lannoitetaan luonnonmukaisella kanankakka-merileväseoksella ja kalkitaan tarvittaessa. Merijärvellä taas käytetään tavanomaista, nopeasti liukenevaa lannoitetta.

Liukauden torjunnassa talvisin käytetään kivimurskaa.

11.8 Kasteluveden vähentäminen

Ylivieskassa ja Merijärven kirkkohautausmaalla kasteluvetenä käytetään talousvettä. Hautausmaan valumavedet menevät Ylivieskassa sadevesiviemäriin poikkeuksena kirkon hautausmaa ja sivukylät, joissa ne johdetaan ympäristöön. Merijärven kirkkohautausmaalla hoitohaudat kastellaan helteellä kaksi kertaa päivässä, aamuin illoin. Kastelutarvetta on hieman vähentänyt se, että istutuspenkkien alle noin 20 cm syvyyteen kaivettiin istutusmatto, joka estää veden valumista alaspäin.

Pyhänkosken hautausmaalla kasteluun käytetään omaa kaivovettä talousveden sijasta. Vesi on hyvänlaatuista, joskin rautapitoista, mutta se ei estä käyttöä. Lisäksi sankarihaudoille on asennettu muovisia kastelualtaita (21 kpl) vuonna 2018. Ne toimivat erittäin hyvin. Esimerkiksi kuluvana kesänä on riittänyt kaksi täyttökertaa (tilavuus 10 l). Kasteluvesi pysyy hautakukkien saatavilla ja kukat ovat pysyneet huomattavan kauniina. Talveksi astiat tyhjennetään eikä astioissa ole havaittu talvivaurioita. Alkavalla diplomikaudella pohditaan vakavasti altaiden asentamista myös muille Ylivieskan sankarihaudoille.

11.9 Vähäpäästoiset työkoneet

Seurakunnan puutarhatarvikkeiden ja työkoneiden hankinnassa huomioidaan ympäristöystävällisyys ja laatu. Käyttöön on hankittu useita ammattikäyttöön tarkoitettuja vähäpäästöisiä ja hiljaisia akkukoneita (esim. pensasleikkurit, lehtipuhallin, trimmerit, akkusaha). Jatkossa näitä hyväksi todettuja ja hiljaisia koneita on tarkoitus hankkia vielä lisää. Työkoneiden käyttäjä ei tarvitse kuulosuojaimia, eikä käyttö häiritse hautauksia tai hautausmaan kävijöitä. Merijärvellä on todettu, että akkukoneet (trimmeri, pensasleikkuri) toimivat alkukesästä hyvin, mutta loppukesällä niiden voima loppuu kasvuston ollessa paksua. Ylivieskassa kuusiaitojen leikkaus hoidetaan ostopalveluna. Lisäksi on kaivuri haudankaivuuta ja traktori lumitöitä varten. Merijärvellä on yksi päältä ajettavaa ruohonleikkuri ja sen perään liitettävä keräin, jota käytetään lähinnä keväällä lehtien keruuseen. Lisäksi on työnnettävä ruohonleikkuri, raivaussaha ja trimmeri. Merijärvellä auraus, hiekoitus ja haudankaivaus hoidetaan ostopalveluna.

Koneet huolletaan itse ja käytöstä pidetään tuntikirjaa. Polttoaine on lyijytöntä ja moottorisahoissa käytetään kasvipohjaista öljyä. Koneiden puhdistus ym. päivittäishoito tehdään itse ja muut huollot ammattiliikkeessä.

11.10 Lajistokartoitukset

Seurakunnassa ei ole tehty luonto- tai lajistokartoituksia.

11.11 Muut toimenpiteet

Kurturuusun (haitallinen, poistettava vieraslaji) poisto on aloitettu Suvannon kappelin edessä. Ne on tarkoitus kaivaa ylös ja korvata haitattomilla paikalle sopivilla lajeilla. Lisäksi Pietarin rannassa on kuritettu viitapihlaja-angervoa (haitallinen vieraslaji) ja torjuntaa aiotaan jatkaa. Merijärven pappilan takana on torjuttu jättiputkea kahtena viimeisenä kesänä. Tarkkailua ja torjuntaa jatketaan.

Hautausmailla järjestetään siivoustalkoita keväisin ja syksyisin. Talkootapahtumissa on hyvä mahdollisuus opastaa seurakuntalaisia ekologisiin valintoihin hautausmaalla.

Merijärven kirkkohautausmaalla järjestetään vuosittain opastettu kierros.

Seurakunnassa käytetään ostokukkia vain talviaikaan tilojen somistukseen.

Edellisen diplomihaun aikaan Ylivieskan hautausmaille (Kantokylää lukuun ottamatta) asennettiin 45 linnunpönttöä. Ne puhdistetaan joka kevät (pisteet kohdassa **12.5**)

Alkavalla diplomikaudella laaditaan ja asetetaan hautausmaille esiin ”Hautausmaiden 10 kultaista ohjetta”. Ohjeisiin sisällytetään opastusta jätehuollosta ja hautojen hoidosta.

11.12 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

- Hautausmaiden ja viheralueiden hoito-ohjeet päivitetään
- Puidenhoitosuunnitelma päivitetään
- Laaditaan lista haudoille soveltuvista perennoista
- Luodaan ja tarjotaan hoitohaudoille vaihtoehdoksi perennoista koostuva ja kukkapesätön vaihtoehto
- Merijärven kirkkomaan kiviaita ja Ylivieskan sankarihautojen käytävät korjataan

Alueiden hoitoluokitusta on aloitettu. Hautausmaiden ja viheralueiden hoito-ohjeet päivitetään alkavalla diplomikaudella Viheralueiden kunnostusluokitus (RAMS2020) mukaisesti. Puidenhoitosuunnitelma on tehty silloin kun puuston uudistamista on tarvittu (vuonna 2015 ja 2017).

Selvitystä haudoille sopivista perennoista on aloitettu. Jatkossa työ viimeistellään ja hinnoitellaan vaihtoehdoksi hoitohaudalle.

Merijärven kirkkomaan kiviaidan korjaukseen etsitään vielä tekijää. Ylivieskan sankarihautojen käytävät on korjattu.

11.13 Tavoitteet vuosille 2020-2024

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Hautausmaiden- ja viheralueiden hoito-ohjeet laaditaan.	Luokitellaan (RAMS2020) ja laaditaan kohdekohtaiset hoitokortit. Puidenhoitosuunnitelma sisällytetään ohjeisiin. Kartoitetaan luonnonmukaisen hoidon alueet (esim. Vähäkankaan hautausmaa) Harkitaan kastelualtaiden asentamista kaikille sankarihautoille.	2020-2024	Hannu Jussi-Pekka, Antti Sakko	
Monivuotiset kukkaistutukset /kukka-pesäkkeettömät haudat vaihtoehtona.	Laaditaan lista haudalle soveltuvista perennoista. (11.3.). >Vaihtoehtoisen hoitohaudan hinnoittelu ja aktiivinen tarjonta. Suvannon perennapenkki toteutetaan.	2020-2024	Hannu Jussi-Pekka, Antti Sakko, seurakunnan puutarhuri	
Merijärven kirkkomaan kiviaidan kunnostus	Etsitään kunnostuksen osaava henkilö.	2020-2024	Antti Sakko	
Haitalliset vieraslajit torjutaan.	Suvannon kurturuusut korvataan haitattomilla lajeilla. Pietarin rannan viitapihlaja-angervo torjutaan. Merijärven jättiputkikasvustoa tarkkaillaan ja torjutaan tarvittaessa.	2020-2024	Hannu Jussi-Pekka Antti Sakko	
Laaditaan "Hautausmaiden 10 kultaista ohjetta"	Ohjeita hautausmaiden hoidosta ja jätehuollosta.	2020-2024	Hannu Jussi-Pekka, Antti Sakko	

12 LEIRI- JA KURSSIKESKUKSET

Minimi	Pisteet
12.1 Ympäristöselvitys 12.2 Ympäristöohjelma 12.3 Jätevesien käsittely 12.4 Luontoarvojen suojelu	12.5 Pesäpöntöt ja luontopolut, 1-7 pistettä 12.6 Vapaaehtoiset suojelukohteet, 1-5 pistettä 12.7 Leirikeskuksen ympäristöohjeet, 2-3 pistettä 12.8 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

12.1 Ympäristöselvitys

Törmälän leirikeskus sijaitsee noin 15 kilometrin päässä Ylivieskan keskustasta. Leirikeskuksessa on kolme rakennusta Ylä-, Ala- ja Keskitalo. Niistä Ylätalo on kulttuurihistoriallisesti arvokas, suojeluskuntakäytössä toiminut ja Ylivieskan Anttilanperältä siirretty rakennus. Keskitalossa on makuupaikat 67 henkilölle, sekä keittiö ja ruokasali. Sauna ja pesutilat sijaitsevat Alatalossa. Leireille tullaan yleensä tilauslinja-autolla tai kimppekyydeillä.

Leirikeskuksen piha-aluetta hoidetaan nurmikkona, mutta muutoin ympäristö on luonnontilaisena. Leirikeskuksesta lähtevä polkuverkosto tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden luonnossa ja korkeuseroiltaan vaihtelevassa maastossa liikkumiseen. Kävelymatkan päässä leirikeskuksesta sijaitsee Törmäjärvi, jonka toinen reuna on pengerrytetty vuonna 1909. Järven veden laatua seurataan säännöllisesti ja se on pysynyt uimakelpoisena. Tosin järvi on nopeasti kasvamassa umpeen. Leirikeskuksen ja sen lähialueiden luontoarvot on kartoitettu metsäsuunnitelman yhteydessä (kts luku **13**). Luontoselvitystä on tehty myös aiemmin seurakunnan luonto- ja virkistyskeskusprojektin yhteydessä.

Leirikeskusten rakennusten kunto nykyään on hyvä ja energiankulutus pysynyt kohtuullisena. Energian kulutusta seurataan säännöllisesti. Leirikeskuksen kaikissa rakennuksissa on sähkölämmitys ja sauna on sähkölämmitteinen. Kaikki tilat, joissa ei ole vesipisteitä tai –putkia ovat talvet kylmillään. Leirikeskuksessa on vesivessat. Törmäjärven uimarannalla olevasta kuivakäymälästä huolehtii Ylivieskan kaupunki. Leirikeskuksen jätevesien käsittelystä kerrotaan kohdassa **12.3** ja jätehuollosta luvussa **6**.

12.2 Ympäristöohjelma

Leirikeskuksen ympäristöasiat on käyty läpi nyt ympäristökatselmuksessa. Lisäksi ympäristötyöryhmä on vuonna 2020 laatinut leirikeskuksen ympäristöohjeet.

12.3 Jätevesien käsittely

Keskitalon mustat ja harmaat jätevedet menevät vanhaan jäteveden puhdistamoon (keittiön jätevedet rasvakaivon kautta). Sähkötaulussa on kytkin, josta puhdistamon saa päälle. Puhdistamo on ”Vesimies biologinen pienpuhdistamo”. Se koostuu etu-, laite- ja poistokaivosta. Alatalon takana on vain sakokaivo. Kaikki jätevesikaivot tyhjennetään noin neljä kertaa vuodessa. Puhdistetut

jätevedet valuvat Ypyänojaa kohti. Puhdistusteho riittää nykyisen jätevesilainsäädännön perusteella. Huolto- ja korjaustoimenpiteet tehdään säännöllisesti.

12.4 Luontoarvojen suojelu

Ylivieskan seurakunnan n. 16 ha metsäala Törmälässä on mukana METSO-ohjelmassa. (pisteet kohdassa **13.7**) Törmälän myllyn ympäristö on vapaaehtoisesti suojeltu (kts. **13.6**). Törmälän luontopolun varrelle on aikanaan asetettu opaskylttejä, mutta ne olisi uusittava. Edellisellä diplomikaudella opaskylttejä asennettiin myös Hiljaisuuden polun varteen.

PISTEET:

12.5 Pesäpöntöt ja luontopolut

Edellisen diplominhaun aikaan leirikeskuksen ja hautausmaiden alueelle asennettiin 50 linnunpönttöä. Muutamia pönttöjä on hävinnyt, mutta olemassa olevat (40-45 kpl) huolletaan ja puhdistetaan vuosittain lopputalvesta.

Leirikeskukselta lähtee opastauluin varustettu luontopolku. Se johtaa Törmäjärvelle tai vaihtoehtoisesti Huhmarin liikuntakeskukseen. Sieltä polku kulkee Jonaalan kautta Ylivieskan keskustaan. Törmälän opastaulujen kunnostaminen toteutetaan alkavalla diplomikaudella, jotta ne tarjoaisivat kävijöille paremmin tietoa alueen luonnosta.

12.6 Vapaaehtoiset suojelukohteet

Törmälän leirikeskuksen läheisyydessä Myllyn ympäristössä (Törmälän metsäpalsta) on seurakunnan vapaaehtoinen suojelualue (kts. kohta **13.13**).

12.7 Leirikeskuksen ympäristöohjeet

Seurakunnan ympäristötyöryhmä on laatinut leirikeskuksen ympäristöohjeet vuonna 2020toimesta. Niissä kerrotaan yleiset käyttäytymissäännöt jätteiden lajittelusta luontoarvojen vaalimiseen ja oikeaan luonnossa liikkumiseen. Ohjeet asetetaan näkyviin niin, että leirikeskuksen työntekijät ja asiakkaat voivat tutustua niihin. Selvitetään myös Törmälän ympäristön luontotiedon tallentamista digitaaliselle kasvatusalustalle esimerkiksi opiskelijatyönä. Yhteistyökumppaneita selvitetään (esim. Löytyn kylä, kotiseutuyhdistys, Ylivieskan kaupunki, Rieska Leader...)

12.8 Muut toimenpiteet

Törmälän luontokirkko kunnostettiin edellisellä diplomikaudella ja rakennettiin Hiljaisuuden polku (pisteet kohdassa **5.6**).

Polkuverkoston varrella, Myllyn laavulla ja Törmäjärven uimarannalla on roska-astiat. Leirikeskuksen henkilökunta on tyhjentänyt ne satunnaisesti. Astioiden täyttymistä ei voi ennakoita ja yleensä astiat ovat täynnä. Kesällä ruokajätteet alkavat nopeasti haista ja houkuttelevat paikalle eläimiä. Tulevalla diplomikaudella poistetaan roska-astiat ja ohjataan retkeilijät viemään roskat

mennessään kotiin tai Törmäjärven roskikseen. Jos luontopolku alkaa roskaantua astioiden poiston takia, palataan entiseen käytäntöön tai mietitään uusia toimintatapoja.

12.9 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

- Ruokajätteiden kompostointi aloitetaan*
- Jäteveden puhdistusjärjestelmän riittävyys varmistetaan*
- Laaditaan leirikeskuksen ympäristöohjeet*

Törmälässä ei aloitettu ruokajätteiden kompostointia. Sen sijaan biojäte kerätään ja jätekuljetusyritys vie sisällön seurakunnan muun biojätteen tapaan laitospompostointiin.

Jätevesilainsäädäntö on elänyt edellisen diplomin jälkeen. Nykysäädöksillä puhdistusteho on riittävä.

Leirikeskuksen ympäristöohjeet on laadittu vuonna 2020.

12.10 Tavoitteet vuosille 2020-2024

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Törmälän luontopolun opasteet uusitaan.	Opastaulut kunnostetaan. Selvitellään luontotiedon tallentamista digitaaliselle kasvatusalustalle (yhteistyössä esim. opiskelijat, Löytyn kylä, kotiseutuyhdistys, Ylivieskan kaupunki, Rieska Leader)	2020-2024	Hannu Jussi-Pekka, ympäristötyöryhmä	
Törmälän laavun ja uimarannan jätehuoltoa kehitetään.	Roska-astiat poistetaan ja ohjataan kävijöitä viemään roskat mukanaan kotiin tai Törmälän roskikseen. Alueen roskaantumista seurataan ja mietitään tarvittaessa uusia toimintatapoja	2020-2024	Hannu Jussi-Pekka, ympäristötyöryhmä	

13 METSÄT

Minimi	Pisteet
13.1 Metsälain ympäristönormien noudattaminen 13.2 Luonnonsuojelulain noudattaminen 13.3 Metsien sertifiointi	13.4 Osallistuva metsäsuunnittelu, 2 pistettä 13.5 Vastuuhenkilöiden koulutus, 1-5 pistettä 13.6 Luonnonmuistomerkin tai luonnonsuojelualueen perustaminen, 2-15 pistettä 13.7 METSO-ohjelma, 1-10 pistettä 13.8 Perintömetsä, 5 pistettä 13.9 Metsien ja soiden ennallistaminen, 5-10 pistettä 13.10 Kesähakkuiden lopettaminen, 5 pistettä 13.11 Uhanalaisten lajien inventointi, 5 pistettä 13.12 Eirakenteinen metsänhoito, 5 pistettä 13.13 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

Ylivieskan seurakunnan metsien kokonaispinta-ala on noin 1130 ha (metsämaan osuus noin 1080 ha). Hirvilammen tilan Metso-alueet myytiin valtiolle liito-oravan elinpiirin suojelemiseksi, joten ne eivät ole enää seurakunnan omistuksessa.

Merijärven kappeliseurakunnan metsien kokonaispinta-ala on noin 270 ha (metsämaan osuus n 235 ha). Jahtavisnevan peltoalue on myyty edellisen diplomin päivitystyön jälkeen.

MINIMI:

13.1 Metsälain ympäristönormien noudattaminen

Seurakunta toteuttaa metsälain tavoitteita hoitamalla metsiään vahvistetun metsäsuunnitelman mukaisesti. Metsäsuunnitelmaan sisältyy mm. yhteenvetotiedot puustosta ja kasvupaikoista, metsälaissa määriteltyjen metsien monimuotoisuuden kannalta erityisen tärkeiden elinympäristöjen kartoitus, sekä tarpeelliset metsänhoitotyöt. Metsäsuunnitelmat on uusittu viimeksi vuonna 2014 (Metsänhoitoyhdistys Pyhä-Kala). Suunnitelmat uusitaan kymmenen vuoden välein ja päivitetään aina hoitotoimien tai hakkuiden tapahduttua. Kirkkovaltuusto vahvistaa suunnitelman. Vuosittaiset hakkuut ja hoitotyöt metsänhoitoyhdistys suunnittelee yhteistyössä seurakunnan kanssa.

Seurakunnan metsien kehityskelpoisuus on enimmäkseen hyvä ja vähintään tyydyttävä. Metsien hoidossa ohjenuorana on hyvän metsänhoidon suositukset sekä PEFC-sertifikaatti.

Ylivieskan seurakunnan metsälakikohteet on kirjattu metsäsuunnitelmaan; louhikkoa, kivikkoa ja luonnontilaisen kaltaista suoaluetta tai muuta rehevänä kasvavaa luonnontilaisen kaltaista metsää. Merijärvellä ei ole varsinaisia metsälakikohteita.

13.2 Luonnonsuojelulain noudattaminen

Ylivieskan seurakunnan metsänhoitosuunnitelmassa huomioidaan luonnonsuojelulain vaatimukset ja ne käydään läpi hoitosuunnitelmaa uusittaessa.

Teikkoperän metsäalueelta löytyi liito-orava vuonna 2014. Hakkuut keskeytettiin ja alue myytiin valtiolle suojelukohteeksi.

13.3 Metsien sertifiointi

Ylivieskan seurakunnan metsät ovat mukana Pohjoisen PEFC-ryhmäsertifiointialueen metsäsertifiointissa. Sertifikaatti uusitaan viiden vuoden välein. Sertifiointiasiakirjat löytyvät metsänhoitoyhdistykseltä ja seurakunnan talousjohtaja Kaisa Toivoniemeltä.

PISTEET:

13.4 Osallistuva metsäsuunnittelu

Osallistuva metsäsuunnittelu tarkoittaa prosessia, jossa mukana ovat seurakuntien metsien hoidosta ja käytöstä kiinnostuneita tahoja. Ylivieskan seurakunnassa ei vielä ole osallistuvan metsäsuunnittelun toimintaa.

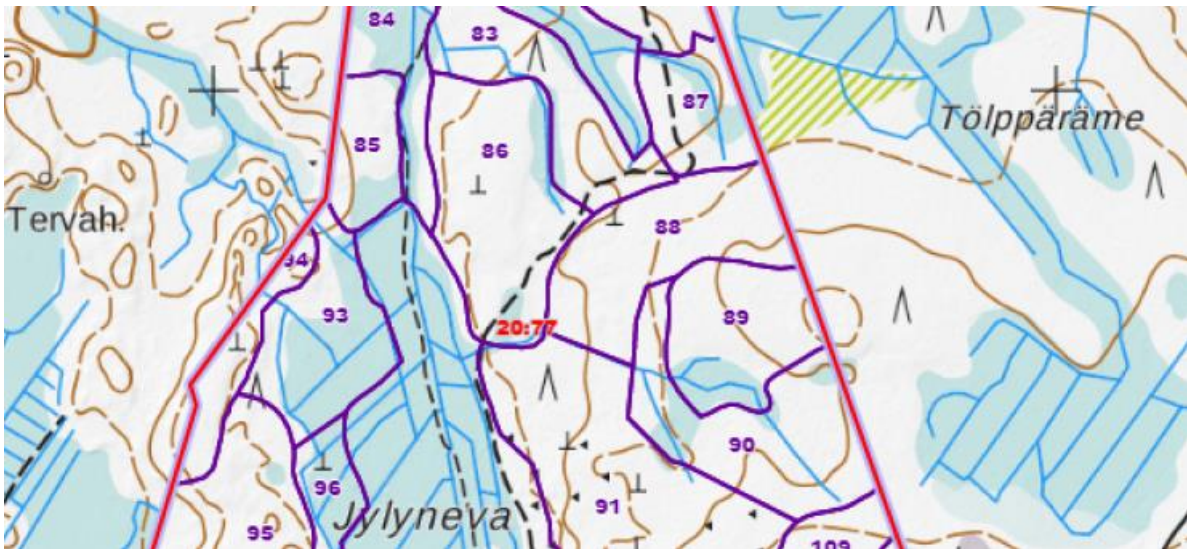
13.5 Vastuuhenkilöiden koulutus

Metsänhoidosta vastaavat seurakunnan työntekijät eivät ole saaneet lisäkoulutusta metsälain ja luonnonsuojelulain mukaisten erityisen tärkeiden elinympäristöjen ja muiden luontokohteiden tunnistamiseen tai ekologiseen kestäväan metsänhoitoon.

13.6 Luonnonmuistomerkin tai luonnonsuojelualueen perustaminen

Seurakunta on suojellut vapaaehtoisesti vanhan myllyn ympäristön Törmälässä. Myllyn paikalle on rakennettu laavu ja esittelypaikka. Myös lähellä sijaitsevalle Törmäjärven uimarannalle on tehty laavu. Törmälän alueella järven ympäri kulkee suosittu luontopolku, mikä on merkittävä asia luonnonsuojelun ja myös virkistyskäytön kannalta. Opastetaulut kunnostetaan jatkossa. (pisteet kohdassa **12.6**)

Joonaalan hiihtoladun varressa on epävirallisesti suojeltu metsikkö. Siinä on tiheä männikkö ja ajatuksena, että se toimisi havaintometsänä eli siinä saisi seurata, miten metsä kehittyy luonnontilassa. Asian historiasta tietää Väinö Haapakoski. Tulevalla diplomikaudella alueelle ladun varteen asetetaan kyltti, jossa asiasta tiedotetaan. Muutoin ulkoilijan silmin voi näyttää, että seurakunnan metsiä ei hoideta.

Kuva. Kuvio 87 on epävirallisesti suojeltu metsikkö Joonaan hiihtoladun varressa.

13.7 METSO-ohjelma

Törmäjärven ympäristön n. 16 ha kokoinen metsäala on pysyvästi suojeltu Metso-ohjelman kautta. Ely teki asiasta päätöksen 25.8.2014.

Kuva. Törmäjärven ympäristön Metso -alueet

13.8 Perintömetsä

Ylivieskan seurakunta ei ole osallistunut WWF:n perintömetsäkampanjaan.

13.9 Metsien ja soiden ennallistaminen

Merijärven kappeliseurakunnan Keltalan tila oli vuokrattuna turvetuotantoalueeksi Megaturve Oy:lle ajalla 1.1.2003-31.12.2012. Turpeen nosto on loppunut ja alue kunnostettu pelloksi (myyty), metsäksi (tuhkalannoitus, pisteet laskettu edellisen diplominhaun yhteydessä) ja kosteikoksi (8 ha). Alue on suosittu ulkoilupaikka, sillä kosteikon rantaan on rakennettu lintutorni ja nuotiopaikka. Aluetta käytetään myös metsästyksen, sillä kosteikolla on runsaasti riistalintuja. (pisteet kohdassa **13.13**).

Kuva. Lintutorni ja nuotiopaikka kosteikolla Merijärvellä. Kuva: Timo Siipilehto

13.10 Kesähakkuiden lopettaminen

Kesähakkuita ei ole päätetty lopettaa seurakunnassa.

13.11 Uhanalaisten lajien inventointi

Eläimistön osalta uhanalaisia lajeja ei ole erikseen kartoitettu seurakunnan metsissä. Liito-oravaan havaittiin metsänhakkuutöiden ohessa ja alue myytiin valtiolle suojelukohteeksi. Kasvillisuuden osalta kartoitus kohdistuu lähinnä metsälakikohteiden inventointiin. Uhanalaisia kasvilajeja ei ole niissä löydetty. Täydennysinventointeja ei ole tehty.

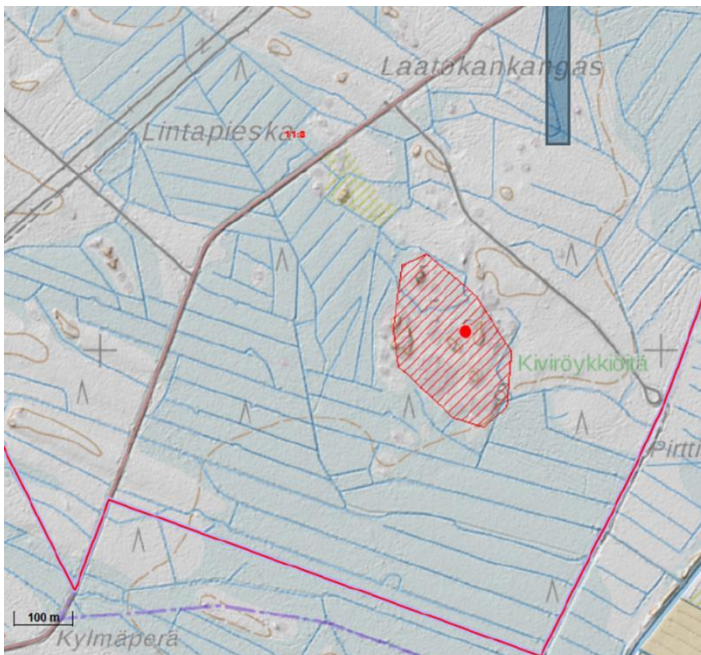
13.12 Erirakenteinen metsänhoito

Ylivieskan seurakunnan metsissä harjoitetaan erirakenteista metsänhoitoa. Hakkuualueille jätetään suojuspuita, jolloin tapahtuu myös luontaista lisäämistä. Menetelmällä pystytään vähentämään avohakkuun tuottamia haittoja, säilyttämään luonnon monimuotoisuutta ja parantamaan metsämaan hiilensidontakykyä.

13.13 Muut toimenpiteet

Metsien virkistyskäyttö otetaan seurakunnassa huomioon. On rakennettu laavuja, pitkospuita, lintutorni ja nuotiopaikkoja. Virkistysalueet ja maisemametsät huomioidaan myös metsäsuunnitelmassa ja suunnitellaan metsänhoitotoimenpiteet niitä vaalien. Seurakunnan metsien halki kulkeva Jonaalan hiihtolatu on erittäin suosittu ympäri vuoden eli sillä on kansanterveydellistä merkitystä. Kuntalaiset käyvät usein käyntymässä Jonaalan kämpällä, missä kohdataan muita ulkoilijoita, joten ladulla on myös suuri yhteisöllinen merkitys.

Merijärvellä Laurila -tilalla on vanhoja muinaismuistokohteita, kiviröykkiötä, joita ei hakata eikä alueella kuljeta koneilla. Alue on kitumaata, jota ei myöskään kunnosteta ojjittamalla (pa n. 9 ha).

Kuva. Muinaismuistokohteita Laurila -tilalla Merijärvellä.

Metsänhoitoyhdistys ei ole havainnut Ylivieskan ja Merijärven kappeliseurakunnan metsissä vieraskasvilajeja. Metsäalueilla ei myöskään ole havaittu puutarha- ym. jätteen dumpauspaikkoja.

13.14 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

- Päätetään Metsänhoitoyhdistyksen jäsenyyden jatkamisesta*
- Metsänhoitosuunnittelu jatkuu vaatimusten mukaan*
- METSO -ohjelma etenee suunnitellusti*

Metsänhoitoyhdistyksen jäsenyyden jatkamisesta tehtiin myönteinen päätös.

Metsänsuunnittelu jatkuu vaatimusten mukaan.

METSO -ohjelma eteni. Törmälässä n. 16 ha metsää METSO -alueena.

13.15 Tavoitteet vuosille 2020-2024

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Metsänhoitosuunnittelu jatkuu vaatimusten mukaisena.	Metsänhoito-suunnitelman päivitys 10 vuoden välein.	2020-2024	Metsänhoitoyhdistys Pyhä-Kala (Markus Niskanen, Timo Siipilehto). Kaisa Toivoniemi.	
Jooaalan epävirallisesti suojellun metsikön opastus.	Asennetaan ladun viereen kyltti, jossa suojelusta tiedotetaan. (asiasta tietää Väinö Haapakoski)	2020-2024	Kaisa Toivoniemi, Hannu Jussi-Pekka	

14 LIIKENNE

Minimi	Pisteet
14.1 Liikenneselvitys 14.2 Ajoneuvon energiankulutus ja huolto 14.3 Ympäristöominaisuudet hankinnoissa 14.4 Polttoaineen valinta	14.5 Taloudellisen ajotavan koulutus, 1-5 pistettä 14.6 Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset, 1-5 pistettä 14.7 Kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen edistäminen, 1-10 pistettä 14.8 Toimintojen logistiikan kehittäminen, 1-5 pistettä 14.9 Vähäpäästoiset kulkuneuvot, 1-5 pistettä 14.10 Muut toimenpiteet, 1-10 pistettä

MINIMI:

14.1 Liikenneselvitys

Seurakunnalla on yksi pakettiauto. Lisäksi Ylivieskassa on traktori ja pienoiskaivinkone lumenauraukseen, hautojen kaivausta ja muuta raskasta kalustoa vaativaa työtä varten.

14.2 Ajoneuvojen energiankulutus ja huolto

Ylivieskan seurakunnalla on käytössä pakettiauto, traktori ja pienoiskaivuri. Ne huolletaan säännöllisesti.

14.3 Ympäristöominaisuudet hankinnoissa

Hankintoja liikenteeseen liittyen tehdään harvoin, mutta ympäristönäkökohdat huomioidaan hankinnoissa.

14.4 Polttoaineen valinta

Koneiden ja laitteiden polttoaineena käytetään vain puhdasta dieseliä tai lyijytöntä bensaa. Pienten bensiinikäyttöisten työkonien käyttöön suunnitellun alkylaatti- eli pienkonebensiinin osalta ympäristödiplomin minimivaatimuksena on, että sitä käytetään kaikissa pienkoneissa, esimerkiksi moottorisahoissa. Moottoriöljynä käytetään laitevalmistajan suosittelemia tai markkinoilla olevia puhtaimpia vaihtoehtoja, kuten täyssynteettisiä öljyjä.

PISTEET:

14.5 Taloudellisen ajotavan koulutus

Seurakunnan työntekijöille ei ole annettu taloudellisen ajotavan koulutusta.

14.6 Kimppakyydit ja yhteiskuljetukset

Työntekijät kulkevat virkamatkat pääosin kimppakyydein omilla autoillaan, joskus jalan ja pyörällä. Julkisia kulkuvälineitä käytetään pidemmän matkan tai retken yhteydessä. Seurakunnan matkustussääntö ja säästötavoitteet edellyttävät valitsemaan kulkuneuvoksi halvimman mahdollisen.

Kappelit ja hautausmaat aiheuttavat ajoa. Leireille Törmälään kuljetaan yhteiskyydein tai tilauslinja-autolla. Osa työntekijöistä tekee lisäksi liikkuvaa työtä ja joutuu siirtymään kesken työpäivän paikasta toiseen. Merijärven työntekijät käyvät Ylivieskassa vähintään kerran kuukaudessa, jolloin on työntekijäkokous. Samalla kertaa hoidetaan myös muut asiat. Joukkoliikennettä ei seurakunnan alueella pystytä hyödyntämään, eikä kaikkiin seurakunnan tilaisuuksiin pääse julkisilla kulkuneuvoilla.

Seurakunta tarjoaa seurakuntalaisille Merijärvellä kirkkokyytiseleitä, joita saa seurakuntamestarilta jumalanpalveluksen yhteydessä. Kyydit maksetaan diakoniatyön alalta. Kuntatiedotteessa tiedotetaan palvelusta.

14.7 Kävelyn, pyöräilyn ja julkisen liikenteen edistäminen

Ulkoilun ja tasa-arvon edistämiseksi on edellisellä diplomikaudella toteutettu tapahtuma ”Kävele naiselle ammatti”.

Parkkipaikkoja on laajennettu ja lämmitystolppia lisätty. Puitteet, joilla edistetään pyöräilyä ja kävelyä (pyörätelineet, suihkut) ovat Ylivieskassa kunnossa. Merijärvellä suihkutiloja ei ole, mutta niille ei koeta olevan tarvettakaan.

Ympäristökatselmuksen yhteydessä ideoitiin, että seurakunnan työntekijöiden vuosittainen virkistysmatka voitaisiin toteuttaa ympäristöystävällisemmin esimerkiksi junalla. Vaihtoehtona autoilulle voisi olla myös työntekijöiden pyöräretki Ylivieskan lähiympäristöön ja sen luontoon. Myös polkupyörän hankkimisesta työntekijöiden käyttöön lyhyitä asiointeja varten on keskusteltu.

14.8 Toimintojen logistiikan kehittäminen

Logistiikassa ei ole turhaa hajautusta ja säästötavoitteet tukevat sitä. Osa työaloista voi tehdä ainakin valmistelua etätöinä. Myös viestintäjärjestelmät ovat kehittyneitä. Nettivideoneuvottelut onnistuvat tarvittaessa ja työntekijät perehdytetään laitteiston käyttöön. Työntekijöiden asenteet ovat joustavia liikkumisen järjeistämiseen liittyen. Esimerkiksi papit sopivat tapaamisia seurakuntalaisten kanssa myös seurakunnan tiloihin ja osa henkilöstöstä on tavoitettavissa myös sosiaalisessa mediassa. Sähköinen tiedotus ylipäättään on tärkeä osa seurakunnan tiedotussuunnitelmaa. Merijärven kappeliseurakunnan logistiikka on jo ennestään tehokkaasti toteutettu välimatkan takia. Esimerkiksi paperit ja pesuaineet haetaan Ylivieskasta ja muut asiat hoidetaan samalla käynnillä.

Seurakunnan pakettiauto parantaa edelleen logistiikkaa, sillä kaikki työkalut ja tarvikkeet mahtuvat kyytiin.

Diakonian työalalla on hyödynnetty aktiivisesti lähellä tehtyjä käsitöitä seurakunnan syntymäpäivämuistamisiin. Tällöin on saatu säästöä sekä vältetty kirjojen ym. toimitusten toimittamista postin välityksellä.

Staples -hankintatyökalun käyttöönoton oletetaan parantavan logistiikkaa ja vähentävän henkilöstön ajamista työpäivän aikana 50 %.

14.9 Vähäpäästoiset kulkuneuvot

Seurakunnan pakettiauto vaihdettiin uudempaan ja vähäpäästöisempään kesällä 2015.

14.10 Muut toimenpiteet

Vammaisten liikkumiseen seurakunnan tiloissa on kiinnitetty huomiota jo rakennus- ja korjausvaiheessa (esim. inva-WC, luiskat, ovet, hissit, parkkipaikat). Invalidiyhdistykset ovat aktiivisena yhteystyökumppanina jo rakennusta suunniteltaessa.

Alkavalla diplomikaudella suunnitellaan polkupyöräleirin toteuttamista Törmälässä. Ajatuksena on, että leirillä liikuttaisiin vain pyörillä.

14.11 Ympäristöohjelman tavoitteiden toteutuminen vuosina 2014-2019

TAVOITTEET:

- *Työntekijöiden pesutiloja parannetaan Merijärvellä*
- *Pienkoneissa siirrytään käyttämään alkylaatti- eli pienkonebenssiiniä, sekä täyssynteettistä moottoriöljyä*
- *Papisto suunnittelee kevyen liikenteen käyttöön innostavan tapahtuman*

Merijärven seurakuntakodin suihkutiloja ei ole uusittu, sillä niille ei nähdä olevan tarvetta.

Pienkoneiden bensiini- ja öljyalaadut ovat ympäristödiplomin vaatimusten mukaiset.

Papiston kevyen liikenteen tempaus on toteutettu Kävele naiselle ammatti -tapahtumana.

14.12 Tavoitteet kaudelle 2020-2024

Tavoite	Keinot	Aikataulu	Vastuhenkilö(t)	Arviointi
Työntekijöiden vuosittaisen virkistysmatkan toteuttaminen ympäristöystävällisemmin.	Junamatka Työntekijöiden pyöräretki Ylivieskan lähiympäristöön ja luontoon.	2020-2024	Kaisa Toivoniemi	
Polkupyörä hankitaan työntekijöiden käyttöön.	Kulkuvälineenä lyhyillä asioinneilla.	2020-2024	Kaisa Toivoniemi	
Törmälän polkupyöräleiri toteutetaan.		2020-2024	Janne Isomaa, ympäristötyöryhmä, työalat.	

LÄHTEET

Jokilaaksojen jätelautakunta. 2015. Jätehuoltomääräykset. Osoitteessa: http://www.ylivieska.fi/jokilaaksojen_jatelautakunta. Viitattu 5.2.2020.

Kirkon ympäristödiplomin käsikirja 2012. Suomen ev.lut. kirkkohallituksen julkaisuja 2012:1. Kirkkohallitus. Helsinki 2012.

Ylivieskan seurakunnan jätehuoltosuunnitelma 2017 (päivitetty 2020).

Ylivieskan seurakunnan ympäristöohjelma 2014-2018. 28.8.2014.

Verkkosivut:

<http://www.ylivieskanseurakunta.fi>

<http://sakasti.evl.fi/ymparistodiplomi>

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content43EC75>

<http://www.vestia.fi>

<http://www.ymparisto.fi>

<http://www.ymparistoosaava.fi>

<http://www.ymparistopassi.fi>

Haastattelut:

Hannu, Jussi-Pekka. Ympäristökatselmus Ylivieskan seurakunnassa työaloilla Jätehuolto, Kiinteistöhoito, Hautausmaat ja viheralueet, sekä Leiri- ja kurssikeskukset. 15.6.2020.

Merijärven kappeliseurakunnan katselmus (Janne Isomaa, Marianne Joensuu, Eila Kotiaho, Ulla Lehtola ja Saku Plasila). 12.3.2020.

Niskanen, Markus. Metsänhoitoyhdistys Pyhä-Kala (Ylivieskan toimisto). Ympäristökatselmus työalalla Metsät. 24.3.2020.

Sakko, Antti. Merijärven ympäristökatselmuksen täydentäminen. Hautausmaat ja viheralueet. Energia ja rakentaminen. 1.9.2020.

Siipilehto, Timo. Metsänhoitoyhdistys Pyhä-Kala (Oulaisten toimisto). Ympäristökatselmus työalalla Metsät. 30.3.2020.

Toivoniemi, Kaisa. Ympäristökatselmus Ylivieskan seurakunnassa työaloilla Toiminta ja talous, Energia ja rakentaminen, Toimistot, Leiri- ja kurssikeskukset, Metsät, sekä Liikenne. 23.3.2020